

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra křesťanské sociální práce

Charitní a sociální práce

Zdeňka Krejčířová

*Pomoc obětem domácího násilí z pohledu
odborných institucí
Bakalářská práce*

vedoucí práce: Mgr. Hana Jemelková

2012

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 11. dubna 2012

.....
vlastnoruční podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své práce Mgr. Haně Jemelkové za velmi cenné rady a připomínky, za pomoc odbornou i lidskou a za poskytnutí odborných materiálů k této práci. Dále bych ráda poděkovala všem odborným pracovníkům z institucí, kteří mi poskytli rozhovory, bez jejichž přispění by tato práce nemohla vzniknout. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za trpělivost, kterou projevovali po celý čas, kdy tato práce vznikala.

Anotace bakalářské práce

Příjmení a jméno: Zdeňka Krejčířová
Katedra: křesťanské sociální práce
Název práce: Pomoc obětem domácího násilí z pohledu odborných institucí
Vedoucí práce: Mgr. Hana Jemelková
Počet stran: 49
Počet příloh: 5
Počet titulů použité literatury: 27
Klíčová slova: Domácí násilí.
Pomáhající instituce.
Zakotvená teorie.

Bakalářská práce je zaměřena na možnost pomoci odborných institucí obětem domácího násilí. K výzkumu bylo použito kvalitativní metody zakotvené teorie. Cílem výzkumu bylo zjistit možnosti spolupráce mezi odbornými institucemi, funkčnost spolupráce a případné obtíže. Z výzkumného šetření vyplynulo, že instituce ve zlínském regionu, které se zabývají problematikou domácího násilí, spolu úzce spolupracují a vytvářejí tak ucelený systém pro oběti domácího násilí.

The thesis is aimed at capability of expert institutions to help to victims of domestic violence. Qualitative research method of grounded theory was used. The goal of research was to discover possibilities of cooperation among expert institutions, functionality of cooperation and potential problems. Research results show, that institutions aimed at problem of domestic violence in Zlín region are closely cooperating and create comprehensive system for help to victims of domestic violence.

OBSAH

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ	10
1.1 Definice pojmu domácího násilí	11
1.2 Specifické znaky domácího násilí	12
1.3 Příčiny domácího násilí	13
1.4 Formy domácího násilí	14
1.5 Charakteristika agresora	15
1.6 Charakteristika oběti	17
1.7 Cyklus domácího násilí	19
2 SYSTÉM POMOCI OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ	21
2.1 Legislativa v České republice	23
2.2 Pomáhající instituce	25
2.2.1 Policie České republiky	25
2.2.2 Intervenční centra	27
2.2.3 Orgány sociálně právní ochrany dětí	28
2.2.4 Azylové domy	29
2.2.5 Arcidiecézní charita Praha „projekt Magdala“	30
2.2.6 Bílý kruh bezpečí	32
2.2.7 Psychologická pomoc	33
II. PRAKTICKÁ ČÁST	34
3 PŘÍPRAVA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	35
3.1 Výzkumný problém	35
3.2 Metodologie výzkumu	36
3.3 Zakotvená teorie	37
3.3.1 Otevřené kódování	38
3.3.2 Axiální kódování	38
3.3.3 Selektivní kódování	39

3.4 Výzkumný soubor	39
3.5 Sběr dat	40
4 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	42
4.1 Vzájemná spolupráce institucí	42
4.2 Předávání informací mezi institucemi.....	43
4.3 Efektivita, možnosti a problémy spolupráce.....	44
4.4 Souhrn	45
5 ZÁVĚR	48
Seznam použité literatury a pramenů	
Přílohy	

ÚVOD

V roce 2002 jsem měla možnost absolvovat týdenní kurz a seminář pro pracovníky azylových domů, který se zabýval problematikou domácího násilí. Projekt byl realizován za pomoci Bílého kruhu bezpečí a Sdružení azylových domů, nesl název „projekt Kormidlo - pomůžeme Vám vzít život do vlastních rukou“. Už tehdy, i když se o domácím násilí moc nemluvalo, mě toto téma moc zajímalo. Pracuji v azylovém domě již několik let jako sociální asistentka a s problematikou domácího násilí se často setkávám. Jsem v kontaktu se samotnými ženami, matkami a jejich dětmi, které mi vyprávějí příběhy ze své minulosti, jež jsou spojeny s velkým utrpením. To pro mě bylo také hlavní motivací k napsání této bakalářské práce.

Domácí násilí, které je páchané zejména na ženách, je velký problém celé naší společnosti. Domácí násilí se často děje za „zavřenými dveřmi“, tedy v rodině. Rodina je základní stavební jednotkou každé společnosti. Agresivní chování v rámci rodiny, zvláště násilí mezi dospělými, představuje závažný problém, který přináší celospolečenské následky. Narušuje základní funkce rodiny, její emocionální atmosféru a výchovu dětí. Dětem poskytuje nevhodný vzor pro jejich další začleňování se do společnosti a pro výběr svého budoucího partnera. Před rokem 1989 se o domácím násilí moc nemluvalo a tato problematika byla pro nás „tabu“, dá se říci jako by neexistovala. Pohlavek či facka byla pro spousty lidí zcela normální a mnohdy bez jakéhokoliv povšimnutí. Postupem času se začaly v 90. letech v České republice vytvářet různé organizace, které se zaměřovaly na pomoc obětem domácího násilí.

Následky domácího násilí jsou tak závažné a rozsáhlé, že je nutné proti tomuto fenoménu neustále bojovat a připomínat celé společnosti, že jevy jako je sociální izolace, omezování v pohybu, strkání, křik, fackování, ponižování, vulgární urážky, rány pěstí, škrcení, kopání, vynucování si sexu a mnoho dalších projevů

nejdou v žádném případě normální, i když jak jsem již zmínila výše, se odehrávají tzv. „za zavřenými dveřmi“.

Práci rozdělím na dvě části – na teoretickou a výzkumnou. V teoretické části bakalářské práce se zaměřím obecně na pojem domácí násilí. Dále uvedu možnosti pomoci obětem násilí z hlediska legislativy i z hlediska různých institucí.

V praktické části provedu kvalitativní výzkum prostřednictvím rozhovorů s pracovníky odborných institucí, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí. V současné době se na pomoci obětem domácího násilí podílejí neziskové organizace, ale i oddělení sociálně právní ochrany dětí, intervenční centra, Policie České republiky a jiné instituce. Mezi nejznámější neziskové organizace patří Bílý kruh bezpečí, Rosa, linka Dona, projekt Magdala nebo Liga lidských práv. Zaměřím se na rozhovory s pracovníky některých vybraných organizací ze zlínského regionu. Při mém výzkumu budu chtít zachytit co nejvíce informací od expertů, kteří působí v této problematice. Tyto jednotlivé rozhovory rozeberu a budu následně zkoumat. Chci se dozvědět, jak pomoc obětem domácího násilí vnímají odborné instituce, které působí v této oblasti a zda je tato pomoc dostatečně provázaná.

Cílem mé práce je zjistit, jaké jsou možnosti spolupráce mezi odbornými institucemi. Zda spolupráce mezi těmito institucemi funguje, případně s jakými obtížemi se pracovníci setkávají. Výstupy z této práce budou do budoucna sloužit jako zpětná vazba pro pracovníky Charitního domu a také jako studijní materiál pro budoucí pracovníky nebo studenty. Budou identifikovány způsoby předávání informací mezi institucemi, možnosti a problémy vzájemné spolupráce a bude možné tak spolupráci zefektivnit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

Násilné chování má několik podob, mohli bychom to popsat jako zlé, nepřiměřené nakládání s jinou osobou, které jí působí újmu na zdraví, jak po psychické, fyzické či sexuální stránce. Jde o agresi jedné osoby vůči druhé, vždy je cílem nějak ublížit, poškodit, zranit a v neposlední řadě může dojít i k zabití.

K domácímu násilí dochází ve všech společenských vrstvách populace a postihuje je bez ohledu na věk, zdravotní stav, vzdělání, etnický původ. Postihuje sociálně slabé rodiny i ekonomicky dobře situované. Vyskytuje se i mezi vysokoškolsky vzdělanou populací, lidmi, kteří pracují či jsou nezaměstnaní. Ve většině případů je pachatelem domácího násilí muž (Matoušek 2005, s. 227 - 228).

Domácí násilí je nebezpečné tím, že se děje za dveřmi a nikdo ho nevidí. Není svědek, který by to dokázal, a tak se oběť nemůže dovolat pomoci, nemůže se bránit, často nemá žádné důkazy. Spousta lidí se domnívá, že domácí násilí je problém zcela soukromý, je to pouze záležitost rodiny, popř. manželského páru. Oběť domácího násilí se časem odnaučí vyjadřovat své pocity, je otupena v prožívání svých emocí, tím se chrání před prožíváním své bolesti, vymazává své výrazné pocity. Násilí se stupňuje a pokračuje, mění zásadně povahu vztahu mezi násilnou a ohroženou osobou. Časem si na násilí žena zvykne a bere ho jako něco, co je běžné, nevnímá, ani si mnohdy nepamatuje na okamžiky, kdy bylo vše v pořádku. Zpravidla se oběť stydí za to, co se doma odehrává, za to, že s tím nemohla nic udělat (Čírtková, Vitoušová, 2007, s. 108 - 110).

Poměrně dlouhou dobu bylo u nás domácí násilí vnímáno jen jako násilí uvnitř partnerských vztahů a jako privátní záležitost. Výjimkou byla situace, kdy byla překročena hranice trestného činu, až potom bylo zahájeno trestní stíhání. Za posledních dvacet let se situace v problematice domácího násilí změnila. Domácí násilí je považováno za závažné, rozšířené, vysoce latentní. Závažnost této problematiky postihuje celé rodiny, ale i celou společnost. Průkopníkem se v této

problematice staly Spojené státy americké, následně byla přijata různá legislativní a sociální opatření v rámci Evropské unie. V České republice se považuje za důležitý rok 2004. Stát v tomto roce dal jasně najevo svoji netolerantnost vůči domácímu násilí (Čírtková, 2006, s 55).

1.1 Definice pojmu domácího násilí

Definice pojmu domácí násilí existuje bezpočet. Dle Rady Evropy z roku 1985 můžeme domácí násilí v širším slova smyslu formulovat takto: „Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoliv čin nebo opomenutí spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člověka stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti.“ (Voňková, Spoustová, 2008, s. 16 – 17)

Domácí násilí můžeme definovat jako „týrání a násilné jednání, odehrávající se mezi osobami blízkými žijícími spolu ve společném bytě nebo domě, kdy jedna násilná osoba získává a udržuje nad druhou moc a kontrolu. Jedná se o fyzické i slovní útoky, tělesné týrání, omezování osobní svobody, vydírání, sexuální zneužívání, výhrůžky apod. Toto chování vyvolává trvalý strach oběti ze svého trýznitele, což umožňuje násilníkovi udržovat nad obětí neomezené mocenské postavení a donutit ji, aby se podřídila jeho vůli. Kontrolu veškerého života oběti uplatňuje násilník jako svůj samozřejmý nárok.“ (Macková, 2009, podle Bednářová a kol., 2009, s. 6)

Dle právní teorie můžeme rozlišit násilí absolutní a kompulzivní. Absolutní násilí se vyznačuje tím, že schází složka vůle, která vylučuje vlastní jednání oběti. Násilí kompulzivní působí na psychiku jedince a cílem násilné osoby (agresora) je přinutit oběť, aby se podrobila jeho vůli pod nátlakem, jako je bití. Násilí pokračuje tak dlouho a intenzívně, dokud se oběť nepodvolí. Pro domácí násilí je právě charakteristické kompulzivní násilí (Voňková, Spoustová, 2008, s. 13).

1.2 Specifické znaky domácího násilí

Domácí násilí není projev vzájemné agrese mezi partnery a od agresivity obecně se odlišují tím, že se oběť nebrání. Navíc domácí násilí znaky agresivních útoků vykazovat vůbec nemusí.

Dle Manuálu pro pracovníky azylových domů jsou rozlišeny specifické znaky:

- Specifickým znakem domácího násilí je ta skutečnost, že se odehrává doma, za zavřenými dveřmi, v soukromí, kam nikdo nevidí.
- Domácí násilí je dlouhodobý proces, který se odehrává uvnitř rodiny. Přichází a oběť ani neví, že je něco v nepořádku. Někdy uplyne několik měsíců, než se oběť odhodlá svěřit jiné osobě se svým problémem. Domácí násilí začíná kontrolou, znevažováním, ponižováním a izolací. Stále se stupňuje a vzrůstá intenzita chování mezi agresorem a obětí.
- Agresor i oběť jsou si vzájemně blízcí, jsou na sobě citově, ekonomicky i sociálně závislí.
- Do intimního vztahu vstoupili dobrovolně. Jedná se o manžele, rodiče a děti, druha a družku.
- Typickým znakem pro domácí násilí jsou charakteristické rysy, jako je láska a naděje, že se partner změní. Nejde o pouhý jednorázový incident, ale o střídání fáze klidu s okamžiky násilí, po kterých může následovat usmírování a sliby. Oběť ve vztahu často zůstává s nadějí, že se situace změní, je citově závislá na agresorovi či má strach z osamocení, pocity viny a studu. Velkou roli pro oběť také hraje ztráta finančního zázemí a materiální nejistota (Manuál pro pracovníky azylových domů, 2002).

1.3 Příčiny domácího násilí

Výzkumníci se zabývají zkoumáním násilí již od začátku šedesátých let 20. století, kdy se především zaměřují na rodinu a děti. Hledají příčiny zneužívání a týrání dětí. Byly formulovány první teorie z pozice psychopatologie, které dospěly k názoru, že násilí je důsledkem jednání psychopatických jedinců „toto vysvětlení věnuje nedostatečnou pozornost procesům, do nichž se jedinci dostávají, situačním a kontextuálním proměnným, způsobům vyrovnání se s problémy.“ (Macková, 2009, podle Bednářová a kol., 2009, s. 8)

Teorie příčin domácího násilí lze rozdělit do tří kategorií (Čírtková, 2002):

1. psychologické teorie domácího násilí,
 2. sociologické teorie domácího násilí,
 3. biologicko - genetické teorie domácího násilí.
- *Psychologické teorie* – jsou zaměřeny na zkoumání typických rysů osobnosti zneuživatelé. Typické jsou pro domácí agresory a předpokládají, že příčiny týrání partnerky jsou psychologického rázu.
 - *Sociologické teorie* – tyto teorie se prosadily celkem pozdě. Jejich zásluhou se skončilo s psychiatrizací problematiky domácího násilí, protože přestaly na pachatele a oběti domácího násilí pohlížet jako na psychicky narušené osoby. Jednoduše lze konstatovat, že sociologické teorie se překrývají s modely feministických přístupů nebo jsou jimi alespoň inspirovány, protože obě teorie vnímají domácí násilí jako produkt, který má podobu typicky mužské společnosti. Psychiatricky zcela nenápadný muž se dopouští násilí na své partnerce, je podněcován a posilován převládajícími stereotypy o mocenském, patriarchálním uspořádání vztahů v rodině. Sociologové uvádějí, že v mnoha případech domácího násilí nejde o duševní poruchy, ale hlavně o uplatňování moci a kontroly v duchu psaných i nepsaných norem a rolových stereotypů společnosti. Muži, kteří týrají své partnerky a uplatňují tím násilí jako

prostředek, který udržuje či obnovuje jejich moc (převahu) nad ženou věří, že budou tolerováni společností. Jednoduše lze říci, že násilí je pochopeno, jako nástroj, který je použitý k uplatnění kontroly a moci nad ženou.

- *Biologicko - genetické* teorie - posléze zanikly, poněvadž byly schopny vysvětlit pouze obecné predispozice k agresivnímu chování, ne však specifické situace domácího násilí (Čírtková, 2002, online).

1.4 Formy domácího násilí

Domácí násilí můžeme rozdělit na tyto formy (Macková, 2009, podle Bednářová a kol., 2009, s. 7 - 8):

Fyzické násilí

Za fyzické násilí lze považovat bití rukama nebo předměty, fackování, kopání, škracení, svazování, odpírání spánku a jídla, ohrožování bodnou nebo palnou zbraní, které mohou vést až po útoky proti životu.

Psychické násilí

Je to zejména ponižování, urážení, zakazování, zastrašování, omezování, obviňování, vyhrožování až terorizování. Hrubé chování, které často vede k ničení majetku oběti a jejích oblíbených věcí.

Sociální násilí

Sociální násilí je chápáno jako jednostranné uplatňování privilegií agresora rozhodovat o všech věcech a oblastech společenského života. Rozhodovat a zakazovat jakýkoliv kontakt s rodinou, s přáteli, jehož cílem je sociálně oběť izolovat a znemožňovat oběť v sociálním prostředí. Děti jsou mnohdy využívány jako prostředek k nátlaku na oběť.

Emociální násilí

Agresor oběť často prohlašuje za blázna, zesměšňuje ji, obviňuje ji za každé situace a citově ji vydírá, vyhrožuje odebráním dětí. Chce mít nad obětí soustavnou kontrolu, chce vědět, co oběť dělá, s kým se stýká, kam chodí.

Sexuální násilí

Nucení oběti proti její vůli k sexuálním praktikám, mnohdy dojde až ke znásilnění. Agresor s obětí zachází jako se sexuálním objektem, sexuálně ji napadá.

Ekonomické násilí

Agresor oběť omezuje v přístupu k penězům, často jí neposkytuje prostředky k zabezpečení společné domácnosti, finančně nepřispívá na děti. Má absolutní kontrolu nad penězi, příjmy a výdaji oběti.

1.5 Charakteristika agresora

Šmolka definuje tři základní zdroje agresivního chování násilníka (Voňková, Spoustová, 2008, s.50):

1. Osobnostní založení - je výrazně ovlivněno dědičností a výchovou.
2. Drobná mozková postižení – násilník po činu zpětně lituje svého chování. Občasně se může objevit amnézie na násilnou epizodu (lze ovlivnit vhodnou léčbou neurologa či psychiatra).
3. Dyadické reakce – oba partneři na sebe vzájemně působí, střídá se zde provokace a reakce. Mnozí z odborných pracovníků (psychologů) se domnívají, že ideální terapie je, pokud jsou odděleni muži a ženy.

Z genderových teorií můžeme poukazovat na dvě skutečnosti, které se vyskytly v anamnézách u pachatelů domácího násilí. U mužů chyběla postava otce, nebo

v rodině převládala mužská dominance - patriarchální struktura (Voňková, Spoustová, 2008, s. 50).

Podle teorie L. V. Hermana (Voňková, Spoustová, 2008, s. 51) ze známého projektu Minneapolis experiment je možné rozdělit pachatele do dvou velkých skupin:

- Sociálně problémové – jedná se o ty pachatele, kteří násilí páchají jak doma, tak i na veřejnosti a mají již záznam v trestním rejstříku.
- Násilníci „dvoji tváře“ – jde o muže, kteří si na veřejnosti vytvořili obraz dokonalého muže - úspěšného, silného, který má schopnost zabezpečit svoji rodinu po všech stránkách. Avšak v soukromí jsou frustrováni, poněvadž nesplňují některá předešlá kritéria a zlost si vybíjejí na ženě.

Dle Adamse (Voňková, Spoustová, 2008, s. 51) se pachatelé domácího násilí vyznačují selektivně tyranizujícím chováním, kdy mají dvě stránky osobnosti - veřejnou a soukromou. Často se jedná o pachatele s nízkou sebeúctou a naopak s vysokou sebedůvěrou. Své násilné chování vysvětlují požíváním alkoholu či jiných drog. Nemají náhled a jejich vysvětlením je, že za jejich činy může někdo jiný (Voňková, Spoustová, 2008, s. 51).

Jacobson a Gottman (Marvanová - Vargová a kol., 2008, s. 117) rozlišují dva příznačné typy pachatelů:

Kobra – typickým rysem je, že agresor je sadistický, chladný, na oběť se zaměřuje i v době, kdy je verbálně agresivní. Je mnohem nebezpečnější než Pit Bull a zavražďuje svoji partnerku. U tohoto typu agresora převažuje sobeckost, nejraději jsou osamoceni, nejsou empatictí, nemají pocit viny. Ženu využívají pouze k občasnému sexu, jinak o ni nejeví zájem. Je to pro ně osoba, se kterou se mohou pobavit. Partnerka se často obává takový vztah ukončit ze strachu z násilí.

Pit Bull – na rozdíl od kobry je nejistý, je závislý na své partnerce, touží po lásce, má obavy ze samoty, je vznětlivý a těžko ovládá své emoce. Pokud ho partnerka opustí, těžko se se situací smiřuje, pronásleduje ji (Marvanová - Vargová a kol., 2008, s. 117).

Již na začátku vztahu lze rozpoznat násilné chování partnera, ale žena se musí naučit všimnout si partnerových povahových vlastností, např. jak partner reaguje v určitých zátěžových situacích. Lze si všimnout vlastností jako je výbušnost, panovačnost, žárlivost nebo sklonu k užívání některých návykových látek (Ševčík, 2006, s. 8-9).

1.6 Charakteristika obětí

Všeobecně se uvádí, jestliže jde o domácí násilí, že neexistuje žádný osobnostní profil obětí. Obětí domácího násilí se může stát jakákoliv žena, dítě, ale i staří lidé nezávisle na věku, vzdělání, kultuře, ekonomickém statusu nebo stylu života.

Typologie obětí (Voňková, Spoustová, 2008, s. 75) lze sestavit podle různých kritérií:

- chování - provokuje, je útočné, nevědomé, neopatrné,
- věk - mladiství (15 – 18), dospělí, senioři,
- pohlaví – ženy – muži,
- vztah – cizí osoby, známé či blízké,
- životní styl, rizikové povolání.

Jiné dělení typu obětí, kdy se vychází ze zažitého trestného činu, reakci na trestný čin a z interakce mezi obětí a pachatelem:

- Zúčastňující se oběť – teorie potvrzuje násilné trestné činy, kdy se pachatel s obětí znají a interakce mezi nimi ovlivňuje motivaci pachatele.
- Nezúčastňující se oběť – oběť nevnímá možné ohrožení, tudíž nedochází ke vzájemné interakci.
- Provokující oběť – oběť v tomto případě podcenila možné nebezpečí a vystavila se tak nebezpečné situaci.
- Latentní oběť – zde se kumulují všechny viktimogení faktory, které nejsou veřejností vnímány, jedná se o trestné činy s vysokou latencí (skrytostí). Tyto činy jsou především páčány v domácnostech nebo v rodinném kruhu.
- Nepřávná oběť – nesprávná doba a nesprávné místo, kde se v danou chvíli člověk ocitne (Voňková, Spoustová, 2008, s. 75 - 76).

Stockholmský syndrom

S tématem oběti domácího násilí souvisí ještě pojem „**Stockholmský syndrom**“, který byl popsán v sedmdesátých letech 20. století, kdy byla přepadena stockholmská banka. Oběti bývají ke svému partnerovi mnohdy velmi citově vázané a vytváří se emocionální vztah, kdy se oběť identifikuje s násilnou osobou, s jeho jednáním. Oběť se snaží zavděčit svému trýzniteli, napomáhá mu a chrání ho. Podvědomě si tak vykupuje jeho shovívavost a ochranu svého života.

Jsou uvedeny čtyři podmínky, za jakých vzniká stockholmský syndrom (Voňková, Spoustová, 2008, s. 13):

- život oběti je v ohrožení,
- oběť je přesvědčena, že ze situace, ve které se nachází, není úniku,
- oběť je v naprosté izolaci od lidí,
- ze strany oběti je pocíťována přechodná náklonnost k násilníkovi.

Jestliže pachatel opětovně ukáže svoji přátelskou tvář a to snad jen na několik okamžiků, dává oběti novou naději. Naději, že se třeba ještě změní, že není tak zlý a měl by dostat ještě jednu šanci (Voňková, Huňková, 2004, s. 110).

1.7 Cyklus domácího násilí

Skutečností je, že mnoho obětí zůstává ve vztahu po dlouhou dobu, mnohdy i několik let. Oběti domácího násilí ve spoustě případů nepodávají ani trestní oznámení na agresora a pokud se rozhodnou od agresora odejít, často se k němu znovu vracejí.

K partnerskému násilí dochází v cyklu, který se skládá ze tří oddělených a zcela odlišných fází (Wolkerová, 1979, podle Marvanová – Vargová a kol., 2008, s. 36).

- Fáze, kdy narůstá tenze – zprvopočátku jsou to mírné incidenty (kritizování, nadávky, facky apod.), kdy se napětí a strach stupňuje a oběť se snaží tyto incidenty korigovat.
- Fáze násilí - je to poměrně krátká fáze, která trvá pouze několik minut, ale může se protáhnout až do několika hodin, v jichž průběhu se násilí stupňuje a může dojít i ke zranění a v neposlední řadě může končit smrtí.
- Fáze „líbánek“ a klidu – v této fázi se obvykle agresor omlouvá, slibuje, že se již násilí nebude opakovat a je na oběť milý, projevuje velkou lítost nad svým minulým činem. Stává se i, že agresor připisuje své negativní násilné chování oběti.

Střídání vlídného a milujícího chování s násilným chováním tak oddaluje odchod oběti od agresora. Agresor udržuje oběť ve vztahu a oběť málokdy odejde. Jednotlivé fáze cyklu násilí se střídají, a proto je obtížné rozeznat jejich začátek a konec (Marvanová - Vargová a kol., 2008, s. 37).

Při mé práci v azylovém domě jsem se občas setkala se situací, kdy uživatelka odešla zpět k násilnému partnerovi a po nějaké době se vrátila zpět do Charitního domu. Hledala opět útočiště, kde by mohla se svými dětmi nějakou dobu překonat svoji nelehkou situaci. V následující kapitole se zmíním o systému pomoci, kam se může oběť domácího násilí obrátit o pomoc či podporu.

2 SYSTÉM POMOCI OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Systém pomoci obětem domácího násilí je závislý na tom, jak k této problematice přistupuje celá společnost. V České republice pomoc obětem domácího násilí poskytují na místní úrovni kromě Policie České republiky a Intervenčních center také některé nestátní neziskové nebo církevní organizace. Je to především síť poraden Bílého kruhu bezpečí.

Dne 13. 8. 2010 uzavřela Policie České republiky dohodu s Bílým kruhem bezpečí, která upravuje společný postup. Cílem této dohody je zprostředkování co nejrychlejší bezplatné a odborné pomoci oběti úmyslné násilné trestné činnosti, a to zejména při trestných činech s následkem smrti, těžké újmy na zdraví a znásilnění. (PČR, 2010, online)

Problematika domácího násilí přestala být v posledních letech tabu a stále častěji se o tomto tématu hovoří mezi odborníky i v laické veřejnosti. Došlo také k příznivým změnám v legislativě. Z tohoto důvodu se otvírají i nové možnosti v řešení problematiky domácího násilí (Marvanová - Vargová a kol., 2008, s. 145).

Za ideální model pomoci obětem domácího násilí, je považován ten, který spojuje pomoc státních orgánů i nestátních institucí (Voňková, Huňková 2004, s. 175 – 180). V tomto modelu začíná efektivní a odborná pomoc v momentě, kdy se oběť domácího násilí snaží zkontaktovat některou krizovou linku, jako jedno ze specializovaných center. Následně je tato oběť vyslechnuta, jsou jí poskytnuty základní doporučení, mezi které patří především kontaktování lékaře, policie apod.

Aby bylo řešení problému násilí efektivní, je velmi důležitá včasná intervence, spolupráce s různými institucemi a organizacemi, které se specializují na tuto problematiku. Musí být zajištěna bezpečnost oběti a na základě další spolupráce pomoc při řešení jejích problémů v oblasti právní, psychologické či sociální.

Organizace a zařízení, které mohou být nápomocny při pomoci obětem domácího násilí, jsou:

- Policie České republiky,
- obecní/městská policie,
- přestupkové oddělení obecního úřadu,
- Intervenční centrum,
- oddělení sociálně právní ochrany dětí,
- krizové centrum/centrum krizové intervence (pro děti a rodinu),
- poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy,
- azylový dům,
- linka důvěry,
- praktičtí lékaři,
- pediatři a další specialisté,
- nemocnice (včetně sociálního oddělení),
- záchranná služba (PČR, 2010, online).

Je důležité rozvíjet efektivní spolupráci mezi všemi institucemi a organizacemi, které se problematikou domácího násilí zabývají, protože domácí násilí je celospolečenský problém, který negativně ovlivňuje spoustu životů. Všechny zmíněné instituce, které jsou zapojeny do řešení problematiky domácího násilí, mají odpovědnost oběti chránit. Zamezit opakování dalšího násilí a současně poskytovat efektivní služby, které povedou k zásahu proti pachateli (Vargová, Vavroňová, 2006. s. 59).

Propojenost služeb, které napomáhají obětem domácího násilí, vznikla v souvislosti s vytvořením Intervenčních center. Ta jsou v přímém kontaktu

s policií, kdy jim policie poskytuje informace o vykázání agresora ze společné domácnosti. Smysl nového zákona č. 135/2006 Sb., je především v tom, že problém domácího násilí není pouze záležitostí jedné instituce, ale zákon tak vytvořil funkční spolupráci i mezi podporou psychologickou a právní (Čírtková, 2006, s. 48).

Pomoc obětem domácího násilí probíhá ve třech etapách (Voňková, Vágnerová, 2008, s. 158):

- První etapa je charakterizována intervencí státu, kdy je důležitý mocenský zásah ze strany policejních orgánů. V této etapě se oběť dostane z dosahu násilného partnera.
- Druhá etapa je charakteristická tím, že na základě intervence profesionálů (psychologů, sociálních pracovníků) se ohrožené osobě dostává poradenství z institucí, jako jsou Intervenční centrum a orgán sociálně právní ochrany dětí, dochází ke zprostředkování azylového domu.
- Třetí etapa nastává, když se ohrožená osoba musí rozhodnout, zda chce násilný vztah ukončit a využít sociálních služeb, nebo chce ve vztahu dále setrvat.

Jedním z prvních kroků státu je včasná intervence Policie České republiky, kterým vyjadřuje svůj postoj k ochraně osob před domácím násilím.

2.1 Legislativa v České republice

Základem každé intervence v případě domácího násilí by měla být ochrana oběti. Legislativní opatření a možnost právní ochrany oběti v dané zemi výrazně ovlivňuje efektivnost prevence opakování násilí v rodinném životě a pomoc osobě, která je ohrožena domácím násilím. Tato ochrana oběti je v českém právním systému zakotvena v občanském právu, v trestním zákoně a zákoně

o přestupcích, policejním zákoně a v zákoně o rodině (Marvanová - Vargová a kol., 2008, s. 68).

V České republice je ochrana před domácím násilím postavena na principu ochrany osoby. Oběť je chráněna veřejnoprávní i soukromoprávní cestou, osobně i teritoriálně (ochrana společného bydlení, ale i jeho bezprostředního okolí). Byly sestaveny tři pilíře na ochranu před domácím násilím, které tvoří: Policie České republiky, Intervenční centra a soud (Ševčík, 2008, s. 132).

Tento nový způsob řešení domácího násilí přinesl Zákon č. 135/2006 Sb., který zakotvil nové oprávnění Policie České republiky v podobě vykázání. Vykázání je preventivní opatření, jehož úlohou je ochrana ohrožených osob před domácím násilím. Následuje sociální pomoc a soudní ochrana oběti.

Při vykázání policie postupuje tak, že nejprve zjistí, jestli se jedná o případ domácího násilí a zda zde hrozí také další útoky. V tomto případě je policie oprávněna násilnou osobu na místě ze společného obydlí vykázat, zároveň s tím jí zakáže vstup do společného obydlí a jeho bezprostřední blízkosti na dobu 10 dnů. Tato doba nemůže být v žádném případě zkrácena. V některých případech na základě nově zpracovaného předběžného opatření k ochraně osoby ohrožené domácím násilím, soud může na návrh ohrožené osoby prodloužit trvání předběžného opatření, maximálně však na dobu jednoho roku. Policie má dále povinnost toto vykázání neprodleně oznámit Intervenčnímu centru. Násilná i ohrožená osoba musí být poučena o svých právech a povinnostech (Voňková, Spoustová, 2008, s. 85 - 87).

Do budoucna by v legislativě mělo dojít ke komplexnějším úpravám v rámci civilního nebo trestního práva, v souvislosti s respektováním práv a zájmů dětí, kdy děti figurují jako svědkové domácího násilí (ochrana dětí v rámci vykázání nebo při úpravě styku s násilným rodičem). Není doposud také právně zajištěna provázanost činnosti a vzájemné předávání informací mezi orgánem sociálně

právní ochrany dětí, Intervenčními centry, Policií České republiky a dalšími poskytovateli, kteří se touto problematikou zabývají (Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2010 -2014, 2007, online).

2.2 Pomáhající instituce

V následujícím textu se budu zabývat jednotlivými institucemi, na které se oběti domácího násilí mohou obrátit a řešit tak svoji nelehkou situaci.

V posledních letech se zvýšil počet institucí, které poskytují preventivní, právní, poradenské a intervenční služby. Tyto instituce lze nalézt v každém krajském městě. Jsou to nestátní organizace, ale i sociální odbory městských úřadů nebo magistrátů. Policie České republiky odkazuje oběti domácího násilí na pomoc Intervenčních center, která ohroženým osobám následně poskytuje nezbytné poradenství. Níže představím stěžejní instituce, které s řešením problematiky domácího násilí mají bohaté zkušenosti.

2.2.1 Policie České republiky

V rámci prevence domácího násilí se v posledních dvaceti letech zapojila v mnoha evropských zemích hodně aktivně i policie. Je vidět patrný posun už i v nových členských zemích Evropské unie. Policie se řadí mezi instituce, která se nejčastěji zapojuje do projektů interdisciplinární spolupráce.

Základní rysy efektivní prevence kriminality v oblasti domácího násilí jsou založeny na důvěře oběti v policii a v aktivní intervenci policie. Policie poskytuje své služby všem občanům ve všech regionech 24 hodin denně a je snadno dostupná přes nouzové číslo (158). Nejdůležitější rolí policie je zastavení násilí, ochrana oběti a prevence dalšího násilí. Důležitá úloha policie je spatřována v pečlivém a důsledném vyšetření případů domácího násilí a zajištění všech dostupných usvědčujících důkazů (Vargová, Vavroňová, 2006, s. 54).

V mnoha případech se policie snaží obvykle rozhádané partnery smířit, protože se domnívá, že zákon situaci spíše nechce řešit, avšak povinnost příslušníka policie je zamezit agresivnímu chování vůči oběti. Poskytnout oběti dostatek času, aby se mohla dostat z násilného vztahu a to prostřednictvím institutu zajištění (Bednářová, 2006, s. 78).

Podle Metodického pokynu ředitele Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování policejního prezidenta České republiky, kterým se upravuje postup Policie České republiky při oznámení, prověřování a vyšetřování případů domácího násilí, ze dne 10. 9. 2004 je zasahující policista povinen (Vargová, Vavroňová, 2006, s. 19):

- Řádně přijmout a úplně zdokumentovat oznámení od volajícího.
- Zajistit bezpečí na místě pro všechny zúčastněné, oddělit od sebe oběť a pachatele.
- Zdokumentovat všechny informace od oběti, pachatele a svědků.
- Popsat vzniklé škody, poškození zařízení atd.
- Zajistit lékařské ošetření oběti.
- Posoudit rizika hrozby opakování se násilí po odjezdu policie.
- Poskytnout základní informace, kam se může oběť obrátit o další pomoc.
- Pozornost policie musí být zaměřena na pomoc oběti a zastavení dalšího násilí.

U obětí domácího násilí existuje velké riziko vystupňování násilí, to se může objevit na různé škále od minima po maximum. Z toho důvodu existují různá vodítka a metody, jak je možno pomoci obětem domácího násilí co nejefektivněji. Případně je informovat o tom, jak odhadnout míru rizika. Účinnou diagnostickou metodou je SARA DN. Autorem této metody je kanadský forenzní a klinický psycholog Randall Kropp a švédský policejní psycholog a kriminolog Henrik Bellfrage. Bílý kruh bezpečí ve spolupráci s těmito autory vytvořil českou verzi tohoto dotazníku, kterou používají policisté. Tato metoda obsahuje soubor

strukturovaných otázek, na které ohrožená osoba odpovídá (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 58).

Pokud se jedná o opakované incidenty a hrozí další napadení oběti agresorem, má Policie České republiky pravomoc vykázat pachatele domácího násilí ze společného bytu. Policie musí do 24 hodin vyhotovit o tomto vykázání záznam, který doručí Intervenčnímu centru. Rozhodnutí o vykázání je vydáno bez projednání úřední věci a nevyžaduje se souhlas ohrožené osoby. V případě, že ve společném bytě, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje, žijí i nezletilé děti, policie je povinna oznámit tuto skutečnost i na příslušný orgán sociálně právní ochrany dětí (Buskotte, 2008, s. 115).

2.2.2 Intervenční centra

Intervenční centra jsou specializovaná pracoviště. Existují v České republice od 1. 1. 2007 pro pomoc obětem domácího násilí, byly zřízeny zákonem č. 135/2006 Sb. V každém kraji je alespoň jedno Intervenční centrum, které poskytuje bezprostřední individuální, psychologickou a sociální pomoc ambulantní nebo azylové povahy. Zprostředkovává také poskytnutí následné pomoci zejména sociální, lékařské, psychologické a právní. Intervenční centra koordinují spolupráci mezi institucemi a podílejí se na ochraně osob, které jsou ohroženy násilím (Voňková, Spoustová, 2008, s. 85). Intervenční centrum je povinno kontaktovat oběť do 48 hodin od chvíle, kdy se od Policie České republiky dozví o vykázání partnera ze společné domácnosti. Ženě (oběti) Intervenční centrum začne neprodleně vyhledávat jinou možnou alternativu bydlení. Napomáhá jí a podporuje ji při řešení traumatické a komplikované situace (Buskotte, 2008, s. 115).

Na Intervenční centra se mohou obracet osoby ohrožené domácím násilím i v případě, že nedošlo k vykázání agresora ze společné domácnosti. Důležitou složkou pomoci Intervenčních center je propojenost a vzájemná informovanost mezi spolupracujícími organizacemi, mezi něž bezesporu patří orgány Policie

České republiky, obecní policie, oddělení sociálně právní ochrany dětí a nestátní neziskové organizace. Veškeré služby jsou poskytovány bezplatně. Intervenční centra tak plní velice důležitou roli a koordinují činnost mezi zúčastněnými institucemi, jejichž hlavní úlohou je pomoc osobám ohroženým domácím násilím (Marvanová - Vargová, a kol., 2008, s. 72 - 74).

Intervenční centrum může obětem poskytnout:

- Základní informace o tom, jaké může oběť násilí učinit kroky.
- Kontakty na poradny, které poskytují dlouhodobé poradenství.
- Pomoc s hledáním azylového bydlení.
- Základní právní informace a psychologickou pomoc.

2.2.3 Orgány sociálně právní ochrany dětí

Pokud se domácí násilí děje za přítomnosti dětí, je nutné informovat sociální pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí. Orgány sociálně právní ochrany dětí zajišťují těmto dětem speciální sociálně právní ochranu.

Oběť domácího násilí může orgán sociálně právní ochrany dětí požádat například o:

- pomoc při sepsání žádosti o svěřením nezletilých dětí do své péče,
- pomoc s hledáním krizového azylového ubytování,
- zprostředkování kontaktů na specializovaná centra pro oběti domácího násilí apod.

Za výkon sociálně právní ochrany dětí v České republice jsou zodpovědné tyto úřady:

- obecní úřady,

- obecní úřady obcí s rozšířenou působností (městské úřady, ve statutárních městech magistráty a úřady městských obvodů, v Praze úřady pověřených městských částí),
- krajské úřady,
- Ministerstvo práce a sociálních věcí,
- Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Úsilím sociálně právní ochrany dětí dle Zákona č. 359/1999 Sb., je zájem a blaho dítěte.

Sociální pracovníci orgánu sociálně právní ochrany dětí se zabývají sociální prací s rodinou. Hlavním úkolem sociálních pracovníků je vyhledávat ohrožené rodiny a pracovat s nimi, dbát na dodržování a ochranu práv dětí. Rodinám poskytnout poradenskou činnost v jejich krizové situaci a pomoci jim navázat kontakt a další spolupráci s nestátními organizacemi. Sociální pracovníci spolupracují s lékaři, pedagogy, výchovnými poradci či psychology, pedagogicko-psychologickými poradnami, které se zabývají problematikou dětí a mládeže. Činnost sociálně právní ochrany dětí upravuje Zákon č. 359/1999 Sb., dále zákon o rodině, občanský soudní řád, občanský zákoník a Úmluva o právech dítěte (Matoušek, 2005, s. 50-51).

2.2.4 Azylové domy

Jako určitou pomoc pro oběti domácího násilí po prvním zkontaktování Intervenčního centra, Policie České republiky či sociálně právní ochrany dětí se osvědčily azylové domy pro matky s dětmi. Těchto azylových domů je vystavěno několik desítek po celé České republice. Některé azylové domy jsou sdruženy ve Sdružení azylových domů. Azylové domy jsou zřizovány státem, obcemi i neziskovými organizacemi např. Českou katolickou charitou, Armádou spásy apod.

„Azylové domy jsou určeny pro matky s dětmi, které se ocitnou v krizové životní situaci. Tyto ženy potřebují často nejen přístřeší, ale též další doprovodné,

sociální, psychologické či zdravotní služby a poradenství. Cílem je pomoci jim v hledání trvalého řešení jejich problémů a zajištění samostatného života v budoucnu.“ (Matoušek, 2005, s. 48)

Dle § 57 Zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb., azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu, určené osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Služba podle § 57 obsahuje tyto základní činnosti:

- a) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy,
- b) poskytnutí ubytování,
- c) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

2.2.5 Arcidiecézní charita Praha „projekt Magdala“

Charita Česká republika je nestátní neziskovou organizací. Tato organizace poskytuje sociálně zdravotní služby, humanitární, krizovou pomoc při katastrofách v České republice, ale i v zahraničí. Usiluje také o rozvojovou pomoc v zahraničí. Patří mezi jedny ze členů Caritas Internationalis a Caritas Europa (Charita Česká republika 2011, online).

Projekt Magdala zajišťuje krizovou a komplexní následnou pomoc těm, kdo zažili domácí násilí a obchodování s lidmi (nucenou prostituci či nucenou práci). Služby poskytované v rámci projektu Magdala zahrnují odborné sociální poradenství, krizovou pomoc, zajištění bezpečného ubytování s utajenou adresou, asistenci při jednání s úřady a sociálně terapeutické služby.

Hlavním posláním projektu Magdala je pomáhat těm, kteří byli zotročeni a zbaveni své vlastní vůle, aby znovu našli svoji vlastní důstojnost a svobodu, převzali plnou zodpovědnost za svůj další život (Arcidiecézní charita Praha, 2011, online).

Projekt Magdala poskytuje služby po celé České republice prostřednictvím koordinačního centra, které sídlí v Praze v rámci Arcidiecézní charity Praha.

V rámci projektu Magdala funguje poradna, do které přicházejí osoby, které se staly oběťmi domácího násilí, obchodu s lidmi, nebo jsou některým z těchto jevů ohrožené. Dále jsou to rodiny s dětmi, které prošly zkušeností násilí a hledají způsob, jak se s těmito zkušenostmi vyrovnat a tím uzdravit své rodinné vztahy.

Mezi poskytované služby patří:

- odborné sociální poradenství – zahrnuje sociální a právní poradenství, informuje uživatele služby, jaké mají možnosti a způsoby řešení jejich nepříznivé situace,
- krizová pomoc - zahrnuje pomoc psychologickou, zprostředkovává lékařské ošetření, materiální pomoc (bezpečné prostředí, tekutiny, základní potraviny, hygienické prostředky, ošacení apod.),
- doprovody – asistence při jednání s úřady a institucemi (lékaři, policie, oddělení sociálně právní ochrany dětí, soudy apod.),
- sociálně terapeutické služby – jde o nácvik a obnovení sociálních dovedností směřujících k osamostatnění. Oběti domácího násilí mají možnost se podělit o zkušenosti a zážitky v rámci individuální nebo skupinové terapie,
- psychologické poradenství – zaměřuje se na zpracování traumatických událostí a zkušeností u dospělých, ale i u dětských uživatelů služby,
- asistovaná setkávání rodičů s dětmi - jde o setkávání se nezletilého dítěte s rodičem, který je oprávněn ke styku s dítětem, kdy kontakt mezi nimi byl z jakéhokoliv důvodu přerušen. V zájmu dítěte je tento kontakt dobré znovu obnovit. Tato asistovaná setkávání probíhají na jiném místě, než je pobyt oběti domácího násilí, na neutrální půdě v některém poradenském pracovišti, s nimiž projekt spolupracuje. Průběh realizace asistovaných setkávání je uskutečňován odborníky poradny Magdala ve spolupráci

s rodiči dítěte, také se souhlasem příslušného soudu a s pracovníky oddělení sociálně právní ochrany dětí,

- rodinná mediace - je to proces, kdy se vyjednává s rodiči rychlé a kultivované mimosoudní řešení sporů za účasti neutrální strany, za asistence akreditovaného mediátora. Odborníci poradny Magdala společně s rodiči vytvářejí srozumitelnou dohodu, která je určitým kompromisem pro oba zúčastněné rodiče a utváří se ve prospěch jejich dětí.

V případě krizové situace mimo pracovní dobu v rámci projektu „Magdala“ je provozována non-stop telefonní linka Magdala (Arcidiecézní charita Praha, 2011, online).

2.2.6 Bílý kruh bezpečí

V úvodu jsem zmínila, že jsem se v roce 2002 účastnila týdenního kurzu pro pracovníky azylových domů, který se zabýval problematikou domácího násilí. Projekt byl realizován za pomoci Bílého kruhu bezpečí a Sdružení azylových domů. Nesl název „projekt Kormidlo - pomůžeme Vám vzít život do vlastních rukou“. Z toho důvodu také spatřuji Bílý kruh bezpečí jako jednu ze základních organizací, zabývajících se pomocí obětem domácího násilí. Díky Bílému kruhu bezpečí byla v posledních letech prosazena spousta legislativních změn v českém právním řádu.

Jedná se o občanské sdružení, které má působnost na celém území České republiky. „Zaměřuje se na pomoc obětem a na prevenci kriminality. Poskytuje odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc obětem trestných činů včetně morální a emocionální podpory. Nabízí ve velmi závažných případech spojených s násilným trestným činem doprovod obětí, případně pozůstalých k soudu, návštěvu v nemocnici, výjimečně i v bydlišti. Prostřednictvím svého Zpravodaje, letáků a spolupráce se sdělovacími prostředky informuje veřejnost, orgány státní správy a samosprávy o aktuálních problémech obětí trestné činnosti a možnostech jejich řešení.“ (Bílý kruh bezpečí, 2009, online)

Mezi odborníky organizace zabývající se domácím násilím můžeme nalézt jména jako je Petra Vitoušová (ředitelka Bílého kruhu bezpečí), Jitka Gjuričová nebo Ludmila Čírtková (policejní psycholog). Bílý kruh bezpečí funguje v sedmi poradnách v republice (Brno, Liberec, Olomouc, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Praha). Provozuje také non-stop telefonickou linku DONA pro pomoc lidem ohroženým domácím násilím (Bílý kruh bezpečí, 2009, online).

2.2.7 Psychologická pomoc

Jedním ze způsobů pomoci obětem domácího násilí je psychologická a psychoterapeutická pomoc. Pomoc směřuje k psychické stabilizaci oběti, zmírňování stresových stavů a příznaků. Psychoterapeutická pomoc je hodně důležitá v procesu rozhodnutí o vhodném řešení situace oběti. Je významným článkem při nápravě a vytváření účelnějších strategií chování. Oběti domácího násilí se mohou obracet o pomoc na poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Tato sociální služba je zdarma.

Psychoterapie má různé podoby. Při práci s oběťmi domácího násilí se nejčastěji používá psychoterapie individuální a skupinová. Během skupinové psychoterapie má oběť možnost získat náhled na svou situaci a taktéž může své zkušenosti sdílet s ostatními ženami, které mají podobné problémy (Vágnerová, 2004, s. 647).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 PŘÍPRAVA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V teoretické části bakalářské práce jsem zachytila vše, co vnímám jako stěžejní pro porozumění této problematice. Věnovala jsem se charakteristice domácího násilí. Postupně jsem popsala příčiny domácího násilí, jeho formy, charakteristiku agresora a oběti, stejně jako cyklus domácího násilí. Věnovala jsem se legislativním opatřením na ochranu obětí domácího násilí a charakterizovala jsem jednotlivé odborné instituce, které obětem pomáhají.

V praktické části bakalářské práce, se budu věnovat problematice zkoumání provázanosti a spolupráce odborných institucí, zabývajících se domácím násilím.

3.1 Výzkumný problém

Stěžejním tématem v mém výzkumném šetření je provázanost a spolupráce mezi institucemi, které poskytují služby obětem domácího násilí. Zda jejich služby na sebe efektivně navazují, zda jsou instituce dostatečně informovány o službách ostatních pomáhajících institucí. Zajímá mne také způsob předávání informací mezi institucemi a případné problémy, které se při vzájemné spolupráci vyskytují.

Hlavní výzkumná otázka zní :

Jakým způsobem jsou provázány služby institucí poskytující pomoc obětem domácího násilí, jak vzájemná spolupráce funguje, jak je efektivní, jaké jsou možnosti a problémy spolupráce?

Specifické výzkumné otázky:

Výzkumným šetřením chci analyzovat možnosti spolupráce mezi jednotlivými odbornými institucemi.

1. Spolupracují státní instituce s nestátními institucemi?

2. Jakým způsobem si předávají informace mezi sebou?
3. Jak by bylo možné tuto spolupráci zefektivnit?

3.2 Metodologie výzkumu

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala kvalitativní druh výzkumného šetření. Kvalitativní výzkum bychom mohli definovat jako: „jakýkoli výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů.“ (Strauss, Corbin, 1999, str. 10)

Hendl definuje kvalitativní výzkum takto: „Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ (Hendl, 2008, s. 48)

Pro hloubkové studium kvalitativní výzkum využívá jednotlivých případů, rozmanitých forem rozhovorů a kvalitativního pozorování. Cílem je získat popis zvláštností případů, vytvářet hypotézy a rozvíjet teorie o fenoménech světa. „Kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme“ (Strauss, Corbin, 1999, s. 11)

V kvalitativním výzkumu jde o vysvětlení pohledu objektů na zkoumaný předmět, výzkumník přebírá jejich stanovisko. Je využit podrobný popis každodenních situací. Jde zde především o porozumění činnostem a významům v jejich sociálním kontextu. Data, která výzkumník získá, následně induktivně analyzuje, vytváří detailní popis toho, co zjistil a stanovuje závěry (Hendl, 2008, s. 47 – 51).

Vzhledem ke specifčnosti zkoumaných jevů kvalitativní výzkum využívá celé řady různých designů, tedy způsobů uchopení a zkoumání reality. Pro potřeby mé práce jsem zvolila design zakotvené teorie.

V práci jsem se zaměřila na rozhovory se zástupci jednotlivých odborných institucí, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí. Dané informace jsem zjišťovala na základě polostrukturovaných rozhovorů, kdy jsem se předem domluvila se zástupcem dané instituce. Rozhovory jsem si dohodla předem telefonicky a byly realizovány přímo v dané instituci. Předem jsem měla vytvořeny otázky, na které jsem se ptala.

3.3 Zakotvená teorie

Tato metoda se používá v kontextu objevování, kdy jde především o výzkum a rozvíjení nových teorií, tedy je zřejmé, že proces se nedá řídit danými pravidly, poněvadž se zakládá na prvcích intuice a nejistoty. Plán postupu zakotvené teorie tento pohled nutně zohledňuje a má za cíl:

- nejen teorii testovat, ale také ji i vytvářet,
- mezi základní vlastnosti dobré vědy ve výzkumném procesu patří systematickost,
- jde o pomoc výzkumníkovi zdolat předsudky a předpoklady, které si do výzkumného šetření přináší, nebo které si v jeho postupu vytvořil,
- aby bylo možné navrhnout hojnou explanatorní teorii musí si výzkumník vytvořit velkou síť názorů a poznatků.

V zakotvené teorii se vyžaduje vstoupit do terénu a sbírat data. Takovými daty jsou například texty rozhovorů (Hendl, 2008, s. 125).

„Zakotvená teorie není generována a priori a následně testována, ale je induktivně odvozována v procesu zkoumání jevu.“ (Hendl, 2008, s. 245)

Mezi tři základní prvky patří koncepty (teoretické pojmy), kategorie (jsou na vyšší a abstraktnější úrovni než koncepty - představují základ vznikající teorie) a propozice, tento prvek byl dříve nazýván hypotéza (formulují vztahy mezi koncepty a kategoriemi). Zakotvenou teorii tvoří kódování záznamů rozhovorů a psaní poznámek. Kódováním se rozumí rozřídění získaných dat, které směřují k jejich interpretaci. Existují tři druhy kódování - otevřené, axiální a selektivní, o kterých se zmiňuji v dalším textu. Tyto druhy kódování nemusí být provedeny odděleně - mohou se navzájem prolínat, vždy se ale začíná otevřeným kódováním a končí kódováním selektivním. Kódování je doprovázeno psaním poznámek, které slouží ke zdůvodnění vznikající teorie (Hendl, 2008, s. 244-245).

3.3.1 Otevřené kódování

Je to postup, při kterém dochází k podrobnému rozebírání zkoumaného textu, výzkumník prochází získaná data, kdy následně označuje témata v textu a přiřazuje jim označení, odhaluje v datech určitá témata. V této fázi se vytváří seznam témat, který napomáhá výzkumníkovi vidět témata vcelku a aktivuje ho hledat témata další. Následným krokem je seskupování těchto pojmů do kategorií, které se nazývají kategorizace (Hendl, 2008, s. 247).

3.3.2 Axiální kódování

„V průběhu axiálního kódování výzkumník uvažuje příčiny a důsledky, podmínky a interakce, strategie a procesy a tvoří tak „osy“ propojující jednotlivé kategorie“ (Hendl, 2008, s. 248)

Při axiálním kódování se zpracování dat posouvá dále – propojují se zde již jednotlivé kategorie, výzkumník hledá příčiny a důsledky těchto vztahů, dochází k přeskupování jednotlivých kategorií, které se řídí danými pravidly. Tato pravidla jsou zahrnuta v tzv. paradigmatickém modelu. Axiální kódování má

stimulovat uvažování o propojení mezi koncepty a tématy, kdy mohou vznikat i nové otázky. Také může dojít k opuštění daných témat a zkoumání do větší hloubky. Uspořádání kategorií vypadá následně takto: Příčinné podmínky – jev – kontext – intervenující podmínky – strategie jednání a interakce – následky (Hendl, 2008, s. 248-250).

3.3.3 Selektivní kódování

Výzkumník začíná usilovat o integraci výsledků ze získaných dat - jedná se o selektivní kódování. Základem pro selektivní kódování je axiální kódování, kterým byl získán obraz o vztazích mezi nestejnými kategoriemi. Výzkumník se snaží v průběhu selektivního kódování vyhledat hlavní témata a kategorie, které budou stěžejním bodem vznikající teorie. Selektivní kódování bychom mohli označit za hledání hlavní postavy nebo motivu, který posunuje celý děj dopředu.

Strauss a Corbinová také považují za velmi důležité zaměřit pozornost na procesy, ve kterých se snaží popsat a kódovat vše, co má ve zkoumaném procesu nějakou dynamiku, např. změnu, pohyb nebo vznikání v čase. Během celé práce se zpracovávají poznámky, ty mohou být v psané podobě, ale také znázorněny pomocí tabulek nebo grafů (Hendl, 2008, s. 252).

Strauss a Corbinová 1999 uvádějí, že je to: „Proces, kdy se vybere jedna centrální kategorie, která je pak systematicky uváděna do vztahu k ostatním kategoriím. Tyto vztahy se dále ověřují a kategorie u nichž je to třeba, se dále zdokonalují a rozvíjejí.“ (Strauss, Corbinová, 1999, s. 86)

3.4 Výzkumný soubor

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila výzkumný vzorek, který je složen ze zástupců jednotlivých institucí, které se úzce zabývají problematikou domácího násilí. Jako respondenti byli osloveni zástupci institucí v regionu Zlínského kraje,

poněvadž v tomto regionu pracuji. Jedná se o vedoucí Charitního domu Kroměříž, koordinátorku Intervenčního centra, pracovníci oddělení sociálně právní ochrany dětí v Kroměříži a také zástupce z řady Policie České republiky. Byli to především pracovníci, kteří se již několik let problematikou domácího násilí zabývají a mají mnoho zkušeností.

Tyto organizace jsem oslovila proto, že se jedná o významné organizace, které se problematikou domácího násilí zabývají a jsou také přímo zainteresovány při řešení jednotlivých případů. Pracují v nich odborníci, kteří se přímo zabývají prací s oběťmi domácího násilí. Respondenty jsem oslovila telefonicky (měsíc předem), přesné termíny jsem upřesnila E-mailem.

3.5 Sběr dat

Praktickou část mého výzkumu jsem provedla v jednotlivých odborných institucích v průběhu ledna 2012.

Měsíc předem jsem telefonicky respondenty oslovila a požádala je, zda bych s nimi mohla provést rozhovor. Vysvětlila jsem jim, že studuji třetím rokem bakalářský studijní obor Charitní a sociální práce na Cyrilometodějské teologické fakultě a jako téma pro bakalářskou práci jsem si vybrala „Pomoc obětem domácího násilí z pohledu odborných institucí“.

Na začátku jsem respondentům vysvětlila strukturu mého rozhovoru. Měla jsem přichystáno sedm otázek, na které jsem se respondentů ptala. Kontakt s respondenty probíhal v rámci jejich zařízení, kdy jsem za nimi přijela v době, kdy si na mě pracovníci udělali čas k tomuto rozhovoru. Rozhovory byly provedeny v běžném provozu. Před zahájením rozhovorů jsem od respondentů získala informovaný souhlas k provedení výzkumu a k nahrávání na diktafon.

Respondentům jsem nabídla, že pokud by měli zájem, přepsaný rozhovor jim poskytnu k přečtení.

Rozhovory byly polostrukturované a pro každého z respondentů jsem měla připraveny stejné okruhy otázek. Respondenti měli dostatečný prostor k vyjádření profesních zkušeností, délka rozhovorů byla naplánovaná zhruba na hodinu, vše vyloučeno z časových možností respondentů.

Rozhovory byly zaměřené na zjišťování názorů a zkušeností zaměstnanců daných institucí. Pomocí rozhovorů jsem zachytila pohled respondentů na domácí násilí a na práci s oběťmi. Nahrané rozhovory jsem posléze přepsala. Po přepsání rozhovorů jsem použila otevřené kódování. Jednotlivé odpovědi na každou otázku jsem přenesla do jednoho listu, abych mohla začít hledat jevy a následně v rámci axiálního kódování naleznout souvislosti mezi jevy. Selektivní kódování jsem nevyužila.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Na základě poznatků, které jsem získala výzkumným šetřením, jsem vybrala oblasti a analýzou kvalitativních dat v procesu otevřeného a axiálního kódování jsem identifikovala nejvýznamnější kategorie, kterými jsou provázanost služeb mezi institucemi, možnosti spolupráce a problémové momenty spolupráce.

4.1 Vzájemná spolupráce institucí

Ve svém výzkumu jsem provedla rozhovory se čtyřmi pracovníky institucí, které jsou úzce spojeny s problematikou domácího násilí. Tyto instituce spolupracují z různých hledisek v určitých oblastech státní i nestátní sféry a pracují na území zlínského regionu.

Policie České republiky má zákonem danou povinnost přijmout od kterékoli instituce nebo občana trestní oznámení a začít šetření. Policie ze zákona spolupracuje s Intervenčním centrem a navzájem si předávají informace spojené s klienty. Povinností Intervenčního centra je pak nabídnout službu klientům. Obě dvě instituce mají možnost obětem při přijetí zajistit psychologa, lékaře, spolupráci se státním zastupitelstvím, poradnou pro mezilidské vztahy a jinou odbornou pomoc.

Oddělení sociálně právní ochrany dětí spolupracuje s azylovými domy, zejména s Charitním domem, který je situován přímo v Kroměříži. Sociální pracovníce, které pracují na oddělení sociálně právní ochrany dětí, jsou nápomocny obětem domácího násilí sepsat návrhy na úpravu poměrů k nezletilým dětem k soudu a následně pomoci oběť umístit do azylového domu. Vzhledem k tomu, že k oběti mnohdy patří i děti, tak Charitní dům i oddělení sociálně právní ochrany dětí také spolupracují s mateřskými školami a základními školami, které děti obětí navštěvují. V oblasti řešení domácího násilí se z hlediska oddělení sociálně právní

ochrany dětí ukázala spolupráce s Charitním domem jako nejužší ze všech institucí.

Oddělení sociálně právní ochrany dětí i Policie České republiky jsou úzce provázány s Intervenčním centrem, kdy Intervenční centrum sociálně právní ochranu dětí *„o obětech domácího násilí informuje a dostávají i hlášení od policie o události s účastí nezletilého dítěte“*.

Charitní dům spolupracuje také s projektem Magdala, kdy má oběť možnost se na čas schovat před agresorem. Oběť se do Charitního domu může dostat i na podnět Policie České republiky, která je v kontaktu s Bílým kruhem bezpečí a Intervenčním centrem, jež má sídlo ve Zlíně *„potažmo odkazuje oběti na Bílý kruh bezpečí a jemu podobné instituce, které se zabývají problematikou domácího násilí“*. Pracovnice Intervenčního centra uvedla, že funguje spolupráce mezi interdisciplinárními týmy jako jsou soudy, státní zastupitelství, sociálně právní ochrana dětí, městské úřady a v neposlední řadě azylové domy....*„nejužší spolupráce nám vyplývá ze zákona s Policií České republiky“*.

4.2 Předávání informací mezi institucemi

Z výzkumu vyplynulo, že Policie České republiky spolupracuje s Intervenčním centrem a navzájem si předávají informace spojené s klienty. Dle sdělení policejního komisaře Policie České republiky Kroměříž *„většinou míváme dostatek informací a to ze strany Intervenčního centra“*. Také pracovnice Intervenčního centra sděluje, že *„zpravidla máme základ informací od policie v případech vykazání, protože tam je přímo v úředním záznamu vykazání odůvodnění“*. Zde je vidět základní plnohodnotná spolupráce, i když komisař následně uvádí *„nemáme dostatečnou zpětnou vazbu z Intervenčního centra, chybí nám provázanost dalších institucí, protože se nám stává, že my vykážeme osobu na 10 dní a za tu dobu oběť nespupracuje se žádnou institucí, nepodá si návrh*

na předběžné opatření “. Mnohdy oběť na policii přichází osobně, nebo někdo tuto skutečnost oznámí na telefonní lince 158 a policie má povinnost tuto situaci prošetřit.

Při nejzákladnější poskytnuté pomoci oběti domácího násilí se Intervenční centrum zkontaktuje s oddělením sociálně právní ochrany dětí, které je požádáno o zprostředkování pomoci při zajištění bydlení a následně se informuje v Charitním domě. Základní informace o oběti jsou získány již od vysílající organizace, tudíž od Intervenčního centra.

Dále z výzkumu vyplynulo, že oddělení sociálně právní ochrany dětí je dalším důležitým článkem při ochraně oběti a jejích dětí. Často se oběť dostává do Charitního domu pomocí informací, které jsou dostupné právě na úřadech, v tisku, či v ordinacích u lékařů.

Informace si instituce vzájemně s písemným souhlasem klientů předávají a díky tomu mohou navázat ve své práci na aktuální stav, ve kterém oběť přichází.

4.3 Efektivita, možnosti a problémy spolupráce

Spolupráci mezi institucemi hodnotí zástupci všech zkoumaných institucí jako přínosnou. Jak uvádí sociální pracovníce oddělení sociálně právní ochrany dětí *„vzájemně intenzivně spolupracujeme, že si navzájem poskytujeme informace a konzultujeme postup pomoci.“* Efektivní spolupráce mezi institucemi sociální pracovníci umožňuje zajistit jakoukoliv pomoc a doposud nezjistila žádné nedostatky.

Pracovnice Intervenčního centra vnímá jako důležitý jednotný postup a společný náhled na problematiku domácího násilí. Díky vzájemné spolupráci si mohou instituce mezi sebe rozdělit různé úkoly *„já tady nemusím sepisovat s tím klientem*

pak všechno“. Vedoucí Charitního domu spatřuje efektivitu ve zprostředkování klientů a možnosti zajistit jim odbornou pomoc a za účasti pomoci a podpory sociálně právní ochrany dětí zprostředkovat například kontakt otce s dítětem. Vzájemná spolupráce mezi institucemi umožňuje předávání informací a tím také možnost následně navázat na aktuální stav klienta a dál spolupracovat s ostatními institucemi.

Z výroku komisaře Policie České republiky vyplývá, že spolupráce není špatná, ale chtělo by ji zlepšit. Za problematickou označuje zejména nedostatečnou zpětnou vazbu od Intervenčního centra. Větší provázanost služeb by byla přínosnější pro oběti domácího násilí. Vedoucí Charitního domu spatřuje problém v tom, že *„instituce, která stále při řešení domácího násilí pokulhává, jsou soudy*“. Také jako problematickou stránku spolupráce spatřuje v zajištění kvalitní psychoterapeutické a psychologické pomoci, včetně právní pomoci a doprovodu k soudu.

Pracovnice Intervenčního centra tíživě vnímá nedostatečnou kapacitu krizových lůžek, kdy *„je potřeba operativně v pátek večer umístit nějakého klienta, který je v akutní krizi*“. Stále chybí i *„azylová zařízení pro muže s dětmi, protože pakliže musí opustit dům a tatínek má malý dítě, je to velký problém*“. Chybí také zařízení podobného typu pro přestárlé seniory, protože nemocnice nejsou ochotné hospitalizovat tyto klienty. Těmto požadavkům nemůže Charitní dům vyjít vstříc, poněvadž nemá zaregistrovanou krizovou pomoc a tudíž není možné obět' umístit a vyhovět ze dne na den.

4.4 Souhrn

V úvodu jsem si jako cíl své práce stanovila zjistit, jaké jsou možnosti spolupráce mezi odbornými institucemi v oblasti domácího násilí. Zda spolupráce mezi těmito institucemi funguje, případně s jakými obtížemi se pracovníci setkávají.

Na základě kvalitativního šetření jsem chtěla zjistit, jakým způsobem jsou provázány služby institucí poskytující pomoc obětem domácího násilí, jak vzájemná spolupráce funguje, jak je efektivní, jaké jsou možnosti a problémy spolupráce. K získání informací od respondentů jsem použila polostrukturované rozhovory.

Výzkumným šetřením se prokázalo, že instituce spolu vzájemně spolupracují a předávají si informace se souhlasem klientů. To umožňuje plynule navazovat při poskytování pomoci obětem domácího násilí.

Pro oběti domácího násilí je navazující pomoc institucí, zabývajících se problematikou domácího násilí, velmi důležitá. Již od prvního setkání, kdy se oběť ocitne například na policii nebo v Intervenčním centru, by se měla dozvědět, jaké jsou možnosti následné pomoci. Tato pomoc by na sebe měla navazovat a komplexně zajistit oběti domácího násilí všechny dostupné služby. Žena, která se stala obětí domácího násilí je při odchodu od agresora často citově zraněná, ponížená, vyčerpaná, cítí se zbytečná. Tyto ženy pro základní fungování potřebují být po psychické stránce v pořádku, potřebují být v bezpečí a mít alespoň na nějakou dobu zajištěno bydlení a klid pro sebe a své děti. Komplex služeb, které poskytují pomoc těmto obětem, jsem popsala v mé bakalářské práci, ovšem výzkumné šetření také prokázalo problematické body vzájemné spolupráce, jako je např. nedostatečná zpětná vazba Intervenčního centra směrem k policii České republiky, nebo chybějící kapacita krizových lůžek a neexistence instituce pro ubytování některých skupin obyvatel jako jsou otcové s dětmi a senioři.

Chybějící krizová lůžka ve Zlínském kraji jsou velkým nedostatkem v sociálních službách a jeví se jako příležitost pro zkvalitnění sítě sociálních služeb pro ucelenou pomoc obětem domácího násilí.

Za zajímavý považuji také fakt, že nikdo z pracovníků odborných institucí se nezmínil o potřebnosti institucí, které by pracovaly s agresory. Ve Zlínském kraji

takováto organizace chybí a inspirací by mohla být organizace Persefona, která je registrovaným poskytovatelem odborného sociálního poradenství pro oběti domácího násilí, sexuálního zneužívání a znásilnění. Zabývá se psychologickou, sociální a právní pomocí obětem domácího násilí. Persefona v roce 2011 realizovala projekt Bezpečné soužití - terapie pachatelů domácího násilí. Součástí tohoto pilotního projektu bylo školení policejních psychologů v problematice domácího násilí se zaměřením na práci s násilnou osobou, která mnohdy nemá náhled na jednání, jehož se dopouští na svých blízkých. Proto také agresori nejsou příliš motivováni ke změně. Projekt se zaměřoval na základní práci policejních psychologů. Mezi hlavní strategie patřila možnost rozhovoru, ve kterém by dostal vykázaný příležitost pohovořit o svých aktuálních problémech, o své životní situaci, která ho tíží. Cílem bylo vytvořit vykázanému podmínky pro získávání náhledu na své jednání. Záleželo pak na vykázaném, zda využije nabídky následné pomoci poskytované externími organizacemi. Působnost tohoto projektu byla v rámci města Brna a Jihomoravského kraje (Odbor prevence kriminality, 2011, online).

Při realizaci a vyhodnocování výzkumu jsem se nesečkala s žádnými obtížemi. Pracovníci institucí, které jsem oslovila, mi v krátkém čase vyhověli a poskytli následně rozhovor. Pokud bych tento výzkum znovu opakovala, zaměřila bych se i na pomoc seniorům, poněvadž tato cílová skupina se dle mého názoru těžko umísťuje v zařízeních sociálních služeb ve zlínském regionu a je domácím násilím velmi ohrožená.

5 ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se věnovala tématu pomoci obětem domácího násilí z pohledu odborných institucí. Hlavním cílem mé práce bylo zjistit, jak jsou provázány služby a instituce, které se problematikou domácího násilí zabývají a jak je pomoc těmto obětem domácího násilí poskytnuta.

V teoretické části bakalářské práce jsem se zaměřila obecně na pojem domácí násilí, jeho specifické znaky, popsala jsem formy a příčiny domácího násilí, ale také charakteristiku agresora a oběti. Dále jsem popsala možné formy pomoci těmto obětem od Intervenčního centra, Policie České republiky, oddělení sociálně právní ochrany dětí, nestátních institucí, zabývajících se problematikou domácího násilí, až po pomoc psychologickou. Uvedla jsem možnosti pomoci, které oběti násilí z hlediska legislativy i z hlediska různých institucí mají. Popsané formy pomoci obětem domácího násilí mohou pomoci čtenářům bakalářské práce zorientovat se v dané problematice.

V praktické části jsem provedla kvalitativní výzkum se zástupci daných zařízení. Na základě polostrukturovaných rozhovorů jsem získala informace pro výzkumnou část mé práce. Zástupci institucí byli velmi příjemní, udělali si na rozhovor se mnou dostatek času a bylo vidět, že zájem o problematiku domácího násilí je v regionu Zlínského kraje velký.

Z mého výzkumu je zřejmé, že instituce zabývající se problematikou domácího násilí spolu úzce spolupracují, navzájem o sobě ví a mají dostatek informací o možnostech následné pomoci. Ojedinele se instituce může dostat do situace, kdy nemá zpětnou vazbu, kupříkladu z výroku komisaře Policie České republiky jsem vyrozuměla, že spolupráce mezi Intervenčním centrem a Policií České republiky není špatná, ale chtělo by ji zlepšit. Za problematickou označuje zejména nedostatečnou zpětnou vazbu od Intervenčního centra. Z výše uvedeného tedy

vyplývá, že instituce jsou schopny poskytnout komplexní péči a podporu obětem domácího násilí, pouze s malou odchylkou, kdy je nedostatečná poskytnutá zpětná vazba z Intervenčního centra. Zástupcům Policie České republiky a Intervenčního centra bych doporučila více prodiskutovat sdílení a předávání informací mezi oběma institucemi.

Dále by bylo zajímavé zaměřit se na oběti domácího násilí a zjistit, proč v některých případech oběti nic nedělají a nespolupracují s žádnou institucí. Možným důvodem nespolupráce může být strach oběti z agresora, nedůvěra v oficiální instituce a jejich možnosti pomoci, ale také nedostatek informací co dál dělat. To může plynout z faktu, že oběť domácího násilí je ve velkém stresu a při kontaktu s pracovníky si předávané informace nezvládne zapamatovat, případně jim nerozumí.

Cíl práce byl naplněn. Byly identifikovány způsoby předávání informací mezi institucemi, možnosti a problémy vzájemné spolupráce. Je tak možné vzájemnou spolupráci zefektivnit.

V budoucnu by bylo zajímavé provést výzkum u stejných institucí v rámci jiného kraje v České republice, zaměřit se na všechny skupiny obětí domácího násilí a porovnat, jaká je kvalita spolupráce a vzájemná koordinovanost služeb.

Seznam použité literatury a pramenů

- 1) Arcidiecézní charita Praha (2011): Poradna projektu Magdala [on-line]. Dostupné 29. 11. 2011 z <http://praha.charita.cz/sluzby/magdala/>
- 2) BEDNÁŘOVÁ, Z., MACKOVÁ, K., WUNCHOVÁ, P., BLÁHOVÁ, K. *Domácí násilí. Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám.* Praha : Acorus, 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.
- 3) Bílý kruh bezpečí (2009) [on-line]. Dostupné 3. 12. 2011 z http://www.zachranny-kruh.cz/pomocnici/dona_linka.html
- 4) BUSKOTTE, A. *Z pekla ven. Žena v domácím násilí.* 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.
- 5) CONWAYOVÁ, H. *Domácí násilí: Příručka pro současné i potencionální oběti.* 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01550-7.
- 6) ČÍRTKOVÁ (2002): Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí [on-line]. Dostupné 29. 11. 2011 z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/2002/07/cirtkova.html>
- 7) Čírtková, L. (2006). Zákon propojí činnost policie se sociálními službami a justicí. *Sociální práce/Sociální práca*, č. 2, s. 45.
- 8) ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P., *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: Příručka pro pomáhající profese.* Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2014-2.
- 9) Charita Česká republika (2011) [on-line]. Dostupné 29. 11. 2011 z <http://www.charita.cz/o-charite/>

- 10) HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. 2. aktualizované vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- 11) HUŇKOVÁ, M., VOŇKOVÁ, J., *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem o.p.s., 2004. ISBN 80-239-2106-1.
- 12) *Manuál pro pracovníky azylových domů*. Jablonec nad Nisou, Bílý kruh bezpečí, 2002.
- 13) MARVANOVÁ – VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí. Oběti partnerského násilí. Násilí mezi rodiči očima dětí. Pachatelé partnerského násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.
- 14) MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
- 15) Metodika Charitního domu Kroměříž, 2010, zpracovala Mgr. Alena Přikrylová.
- 16) Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2010 - 2014. [on-line]. Dostupné 3. 12. 2011 z <http://www.koordona.cz/domaci-nasili/legislativa/60-narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2010-2014.html>
- 17) Odbor prevence kriminality- základní informace (2011). [on-line]. Dostupné 31. 3. 2012 z <http://www.mvcr.cz/clanek/odbor-prevence-kriminality.aspx>
- 18) PČR (2010): Stali jste se obětí trestného činu? Neváhejte vyhledat pomoc!, [on-line]. Dostupné 29. 11. 2011 z <http://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-trestne-cinnosti-404389.aspx>

- 19) PČR (2010): Místa prvního kontaktu ohrožených osob se systémem pomoci [on-line]. Dostupné 29. 11. 2011 z <http://www.policie.cz/clanek/pomoc-obetem-trestne-cinnosti-404389.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>
- 20) STRAUSS, A., CORBINOVÁ, A. aj. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- 21) Ševčík, D. (2006). Oběti nenesou odpovědnost za násilí agresora. *Sociální práce/Sociální práce*, č. 2, s. 8-9.
- 22) ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N., *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.
- 23) VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. rozšířené a přepracované vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
- 24) VARGOVÁ, VAVROŇOVÁ. *Od dobrého úmyslu k dobré spolupráci. Manuál pro efektivní interdisciplinární spolupráci v případech domácího násilí*. ROSA, 2006.
- 25) VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. přepracované vyd. Praha: proFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3.
- 26) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 27) *Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus 2009. ISBN 978-80-254-5422-0.

Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Otázky pro respondenty

Příloha č. 2 - Rozhovor s vedoucí Charitního domu Kroměříž

Příloha č. 3 – Rozhovor s vedoucí Intervenčního centra Zlín

Příloha č. 4 - Rozhovor se sociální pracovnící Městského úřadu – oddělení
sociálně právní ochrany dětí Kroměříž

Příloha č. 5 - Rozhovor s komisařem Policie České republiky

Příloha č. 1 – Otázky pro respondenty

- Jakou instituci zastupujete, na jaké pozici pracujete a jak dlouho se problematikou domácího násilí zabýváte?
- Jak se k Vám oběti domácího násilí dostávají. Jak se o nich dozvídáte?
- Jakým způsobem Vaše instituce pomáhá obětem domácího násilí?
- Spolupracujete při své práci s některými institucemi nebo organizacemi? Pokud ano, se kterými a jak?
- V čem vidíte přínos této spolupráce pro sebe a pro oběti domácího násilí? Existují i nějaké nevýhody?
- Máte dostatek informací, pokud začnete spolupracovat s klientem, kterého Vám zprostředkuje jiná organizace?
- Chybí Vám nějaká instituce, zařízení, služba či profese, která by mohla zkvalitnit práci s oběťmi domácího násilí?

Příloha č. 2 - Rozhovor s vedoucí Charitního domu Kroměříž

Dobrý den, na základě telefonického rozhovoru jsem si s Vámi dohodla rozhovor, který bude součástí výzkumu pro mou bakalářskou práci na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci. Jedná se o problematiku pomoci obětem domácího násilí z pohledu odborných institucí, které se touto problematikou zabývají. Souhlasíte s tím, abych si náš rozhovor nahrála na diktafon?

„Ano, souhlasím, že bude rozhovor nahráván.“

Přistoupila bych tedy k první otázce.

Jakou instituci zastupujete, na jaké pozici pracujete a jak dlouho se problematikou domácího násilí zabýváte?

„Jmenuji se Alena Přikrylová a zastupuji Charitní dům poskytující azylové ubytování pro matky s dětmi a ženy v tísní v Kroměříži spadající pod Oblastní charitu Kroměříž. Pracuji již 11 let na pozici vedoucí a po celou dobu mého působení se touto problematikou intenzivně zabývám.“

Jak se k Vám oběti domácího násilí dostávají. Jak se o nich dozvídáte?

„Oběti domácího násilí k nám přicházejí jednak v rámci projektu „Magdala“, jehož jsme partnerem a jehož koordináční centrum sídlí v Praze. Jde o projekt zaměřený na pomoc obětem domácího násilí, obchodu s lidmi a nucené prostituce. Klientky zde mohou získat tzv. „utajený pobyt“, kdy veškerá korespondence a komunikace se všemi institucemi je směřována právě přes toto koordináční centrum, aby bylo místo pobytu co nejvíce utajeno. Klientka však musí souhlasit s určitými pravidly, aby systém utajení měl svůj smysl.“

„Jinak k nám klientky přicházejí přes OSPOD, Intervenční centrum ve Zlíně, městské odbory, případně Policii ČR nebo si kontakt na nás naleznou sami (např. na internetu nebo na základě předchozího článku v místním tisku či přes známé,

naše letáčky a informační materiály jsou také rozmístěny v ordinacích místních lékařů či v jiných institucích“.

Jakým způsobem Vaše instituce pomáhá obětem domácího násilí?

„Zařízení poskytuje klasické služby azylového domu, které obsahuje tyto činnosti:

- poskytnutí ubytování v samostatné bytové jednotce s kuchyňským koutem a sociálním zařízením,*
- v případě potřeby poskytnutí základních potravin, hygienických prostředků a ošacení (př. akutní příjem nebo krizová situace v průběhu pobytu),*
- pomoc při přípravě stravy,*
- pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (pomoc při vyřizování osobních dokladů, dávek sociálního zabezpečení, při hledání zaměstnání, svěřeni dětí do péče, stanovení výživného, při rozvodovém řízení, včetně sepsání těchto návrhů, pomoc při jednání na různých institucích, při orientaci v zákonech),*
- obecné, odborné sociálně-právní poradenství a speciální poradenství zaměřené na domácí násilí, dále poradenství týkající se péče o děti a vedení domácnosti,*
- psychická podpora v krizové situaci.“*

„U obětí domácího násilí, já osobně, nejintenzivněji vnímám pomoc především v psychické podpoře – ujištění klientky, že její rozhodnutí je správné, pomoci a podpoře při svěřeni dětí do péče nebo při rozvodovém řízení, při kontaktu s policií či otcem dětí. Právě děti tyto rozvodová řízení často „odnášejí“ nejvíce, protože partner si velmi často uvědomuje, že právě přes tyto děti může s ženou nejvíce manipulovat a vyhrožovat jí. Zajištění bezpečí a klidu pro matku a dítě a především také věnovat pozornost projevům u dětí, které jsou často v této situaci jakoby „stavěny na druhou kolej“ a pozornost je věnována pouze matce, jako oběti. Málokdo vnímá, že děti, i kdyby byly „pouze“ svědky domácího násilí jsou také oběti a často je jejich stav horší, než matek. Navíc se s nimi jen málokdy někdo baví o dané situaci a ony vůbec nerozumí tomu, co se děje. Velmi důležité

je především zprostředkování odborné pomoci (matce i dětem), protože sociální práce bez psychologické nebo psychoterapeutické podpory (případně právní pomoci) je pouze hozený „záchranný kruh“.

Spolupracujete při své práci s některými institucemi nebo organizacemi?

Pokud ano, se kterými a jak?

„Vzhledem k dané situaci nejčastěji spolupracujeme s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, soudy a policií – především v rámci procesu svěřeni dětí do péče a při rozvodovém řízení. Jde jednak o pomoc při sepisování návrhů k soudu a jednak také poskytovat psychickou podporu a případně doprovod přímo na jednotlivé instituce. V některých případech také například při zařizování a realizaci kontaktu otce s dítětem/mi, kde spolupracujeme s institucemi, kde se daný kontakt bude realizovat. Dále jde o spolupráci s psychology, městskými úřady, vyřizování finančního zabezpečení – sociální dávky, ale také dalšími institucemi jako jsou školy, mateřské školy, lékaři apod., dle aktuální situace klientky“.

V čem vidíte přínos této spolupráce pro sebe a pro oběti domácího násilí?

Existují i nějaké nevýhody?

„Práci s oběťmi domácího násilí a studium aktuálních informací o této problematice vnímám jako devízu především pro svůj profesní i osobní růst. Obecně je domácí násilí v dnešní době pojem, který již není takové tabu, jako před několika lety. Stát přijal určitá opatření jako novely zákonů – ať již jde o definici domácího násilí jako trestného činu a jeho řešení a také policie se stále více učí pracovat s institutem vykázání. Spousta matek již není nucena akutně utíkat z domu v obavě o svůj život a společnost si uvědomuje, že již přestává platit obecné pravidlo, „co se doma upeče, to se také sní“. Instituce, která stále při řešení domácího násilí pokulhává, jsou soudy. Soudní nařízení, které jsou někdy vydávána, mají nedozírný dopad na další život všech zúčastněných. Ad absurdum pak dochází k situacím, kdy se děti i proti jejich vůli musí stýkat s oběma rodiči za každou cenu či posílají děti do psychiatrických léčeb, aby se naučily mít rády

jednoho ze svých rodičů. V situaci, kdy stát řeší velký počet dětí v ústavních zařízeních a zabývá se právy dítěte a tahle nařízení soudu nechává téměř bez povšimnutí, je to opravdu až k neuvěření“

Máte dostatek informací, pokud začnete spolupracovat s klientem, kterého Vám zprostředkuje jiná organizace?

„Vzhledem k ochraně osobních údajů klientů musíme téměř všechny informace zjišťovat přímo od klientů. Také pro kvalitní navázání spolupráce mezi zařízením a klientem je efektivnější. Pokud máme informace přímo od klientky, dochází méně k tzv. „značkování“ či předčasným závěrům a úsudkům. Při předávání informací je však důležité vědět např. nebezpečnost agresora např. informace o množství a intenzitě fyzického napadení pro přijetí případných zpřísněných bezpečnostních opatření nebo jaké byly dosud realizovány kroky, př. zajištění sociálních dávek, návrhy k soudu apod. Aby další služba navázala na aktuální stav. Tyto informace zjišťujeme od institucí, z nichž klientka přichází nebo přímo od ní.“

Chybí Vám nějaká instituce, zařízení, služba či profese, která by mohla zkvalitnit práci s oběťmi domácího násilí?

„Především kvalitní psychologická a psychoterapeutická pomoc, právní pomoc včetně doprovázení klientky u soudních řízení. Azylové domy zaměřené pouze na oběti domácího násilí a pomoc více specifikovaná právě pro tyto oběti. Ovšem zcela nejvíce vnímám značné mezery v jednání soudců a vydávání soudních rozhodnutí. Pokud si právě oni neuvědomují, že jejich rozhodnutí určuje následující život všech zainteresovaných osob, jako např. že pobyt v léčebně nikdy nezajistí lásku dítěte k někomu, kdo mu dlouhodobě ubližoval nebo že bez společné terapie není možné, aby dítě rádo navštěvovalo otce, z něžž má strach, tak všechny ostatní snahy a kvalita poskytovaných služeb jsou irelevantní.“

Já Vám děkuji za poskytnutý rozhovor.

Příloha č. 3 – Rozhovor s vedoucí Intervenčního centra Zlín

Dobrý den, na základě telefonického rozhovoru jsem si s Vámi dohodla rozhovor, který bude součástí výzkumu pro mou bakalářskou práci na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci. Jedná se o problematiku pomoci obětem domácího násilí z pohledu odborných institucí, které se touto problematikou zabývají. Souhlasíte s tím, abych si náš rozhovor nahrála na diktafon?

„Ano.“

Přistoupila bych tedy k první otázce.

Jakou instituci zastupujete, na jaké pozici pracujete a jak dlouho se problematikou domácího násilí zabýváte?

„Zastupuji Intervenční centrum Zlínského kraje, které se zabývá pomocí osobám ohroženým domácím násilím. A pracuje při Centru poradenství pro rodinu a partnerské vztahy ve Zlíně. Pracuji v pozici vedoucí Intervenčního centra, současně jako sociální pracovnice. A problematikou domácího násilí se zabývám 5 let.“

Jak se k Vám oběti domácího násilí dostávají? Jak se o nich dozvídáte?

„Máme dvě skupiny obětí domácího násilí, s kterými pracujeme. Jednak je to na základě využití pravomoce Policie České republiky, tzv. institutu vykazání. Kdy vykáže násilnou osobu ze společného obydlí. Pak má zákonnou povinnost nás do 24 hodin vyrozumět a my nabízíme sami službu klientům. A druhou skupinou jsou klienti, kteří k nám přicházejí v rámci nízkoprahového kontaktu sami na doporučení známých nebo jiných institucí.“

Jakým způsobem Vaše instituce pomáhá obětem domácího násilí?

„My poskytujeme sociálně-právní poradenství, poskytujeme krizovou intervenci. Pomáháme realizovat zabezpečení klienta a to ne jen v momentální situaci ohrožení, ale i do budoucna. Tak, že prostřednictvím vyřizováním různých dávek, prostřednictvím zajišťování nebo pomoci při zajišťování azylového bydlení, nebo

získávání jiného bydlení. Pomáháme klientům při sepisování různých návrhů podání k soudu. Nejčastěji je to předběžné opatření na prodloužení právě jmenovaného vykázání. S tím, že veškeré služby poskytujeme ambulantně a terénně na území celého zlínského kraje“.

Spolupracujete při své práci s nějakými jinými institucemi nebo organizacemi? Pokud ano, se kterými a jak?

„Nejužší spolupráce nám vyplývá se zákona s Policií České republiky. A to né jen teda na případech vykázání, ale zejména na nich. Potom s justicí obecně soudy, státní zastupitelství. A potom je to celá síť dalších institucí od městských úřadů, tam převážně s orgány sociální- právní ochrany dětí. Potom s azylovými zařízeními, různými poradenskými zařízeními. Ať to jsou pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, občanské poradny a jiné podobné instituce. Spolupracujeme s městskou policií, na jednotlivých bývalých okresech Zlínského kraje. S Probační a mediační službou. Těch institucí je skutečně hodně. Vždy to vyplývá z individuálních potřeb toho klienta. Každý klient potřebuje něco jiného, takže podle toho hledáme ty partnery.“

V čem vidíte přínos této spolupráce pro sebe a pro oběti domácího násilí? Existují i nějaké nevýhody?

„V podstatě jde o to, že, pokud budeme v rámci zlínského regionu, když mluvím za náš kraj, postupovat jednotně, budeme mít společné názhedy na domácí násilí - v čem spočívá, jak se dá rozpoznat, jak je možné pomoci, tak se velmi zjednoduší ta samá pomoc obětem domácího násilí. To znamená, my v žádném případě nemůžeme separovat klienta a toto je oběť domácího násilí a ten patří jenom k nám. Ta oběť potřebuje daleko víc. Od lékařského ošetření, chce podat třeba trestní oznámení na policii, potřebuje ubytovat v azylovém zařízení. Takže my víme, že kompetentní pracovníci, kteří pracují s touto problematikou, jsou na všech těchto stupních. Když o sobě víme a každý známe kompetence své práce, tak se lidově „nemotáme sobě pod nohy“, ale každý děláme tu svojí odbornost. To

znamená, pracovnice na SPOD nemusí diagnostikovat domácí násilí do úplných podrobností, nemusí pomáhat v tomto rámci, ale pomůže třeba s vyřízením návrhu k soudu ke svěření dětí do péče. A tu druhou stránku ochrany před domácím násilím nechá na nás, potažmo na policii. A stejně tak, já se nebudu „motat“ jim do práce. Takže, já tady nemusím sepisovat s tím klientem pak všechno, pakliže si to vysloveně nepřeje. My to můžeme samozřejmě udělat, tento návrh a pošlu je na ten SPOD, aby oni tam s tím dále pracovali. Ve Zlínském kraji Intervenční centrum koordinuje činnost pěti interdisciplinárních týmů, to jsou tady ty subjekty, které jsem vyjmenovala a mnohé další jsou zapojeny. Na území každého z okresu je jeden, takzvaný okresní. A pak máme jeden krajský, který se sestává výhradně ze zástupců Policie České republiky a to vlastně náměstků krajského ředitelství policie, jak za uniformovanou, tak za neuniformovanou policii a potom vedoucích jednotlivých územních odborů, to znamená 4 okresy. Je to 8 lidí, plus Intervenční centrum. Dále pracujeme s inspekcí Ministerstva vnitra, protože máme řadu násilných osob z řad policistů.“

Máte dostatek informací, pokud začnete spolupracovat s klientem, kterého Vám zprostředkuje jiná organizace?

„Je to individuální, služby jsou vázány mlčenlivostí. Takže bez písemných souhlasů klientů nemůžeme si vzájemně předávat informace, takže z pravidla máme základ informací od policie v případech vykázání, protože tam je přímo v úředním záznamu vykázání odůvodnění, takže nějaké informace základní získáme. Někdy ten klient sám si přeje, aby služba nebo ta instituce, která ho k nám posílá nám to sdělila, aby to nemusel všechno vykládat sám. Ale s převážné většiny to vykládají sami. Přicházejí s tím svým trápením, popisují ho prvotně sami.“

Chybí Vám nějaký instituce, zařízení, služba, či profese, která by mohla zkvalitnit práci s oběťmi domácího násilí?

„Určitě, jsou to krizová lůžka. Krizový lůžka, kdy je potřeba operativně v pátek večer umístit nějakého klienta, který je v akutní krizi, je to spojené s domácím

násilím. Azylová zařízení pro muže s dětmi, protože pakliže musí opustit dům a tatínek má malé dítě, je to velký problém. Zařízení podobného typu pro přestárlé seniory, kteří jsou třeba ještě schopni se o sebe postarat sami a ty základní věci si zajistí, ale bohužel, není kam je umisťovat. Byla zrušena krizová lůžka v léčebnách dlouhodobě nemocných, je to velký handicap. Nemocnice nechtějí tyto lidi hospitalizovat. A oni sami nemají zájem nechat se hospitalizovat, protože dneska je to stojí peníze. Takže jsou znovu trestáni za to, že trpí. Protože musí zaplatit určitou sankci v podobě, dejme tomu poplatku za hospitalizaci.“

Děkuji, vyčerpala jsem všechny otázky. Já Vám děkuji za rozhovor.

Příloha č. 4 - Rozhovor se sociální pracovnící Městského úřadu – oddělení sociálně právní ochrany dětí Kroměříž

Dobrý den, na základě telefonického rozhovoru jsem si s Vámi dohodla rozhovor, který bude součástí výzkumu pro mou bakalářskou práci na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci. Jedná se o problematiku pomoci obětem domácího násilí z pohledu odborných institucí, které se touto problematikou zabývají. Souhlasíte s tím, aby byl rozhovor nahrávaný na diktafon?

„Ano.“

Jakou instituci zastupujete, na jaké pozici pracujete a jak dlouho se problematikou domácího násilí zabýváte?

„Pracuji jako sociální pracovnice Městského úřadu v Kroměříži, jedná se o oddělení, které je při Odboru školství, sociální péče kultury a cestovního ruchu. Jako sociální pracovnice pracuji 23 let a problematikou domácího násilí se zabývám 5 let ve spolupráci s Intervenčním centrem.“

Jak se k vám oběti domácího násilí dostávají, jak se o nich dozvídáte?

„O obětech domácího násilí nás informuje jednak Intervenční centrum, jednak dostáváme od policie hlášení o události s účastí nezletilého dítěte. Takže první kontakty jsou nejčastěji z těchto dvou institucí. Někdy přijde i sama matka a oznámí, že se doma děje domácí násilí. Poté posíláme oznámení na policii my. Ale ve většině případů je to opačně, tzn., že nám přijde oznámení od policie nebo z Intervenčního centra.“

Jakým způsobem vaše instituce pomáhá obětem domácího násilí? Můžete specifikovat, jaké služby nabízíte?

„Pokud se jedná o matky s nezletilým dítětem, které nemají upravené poměry a chtějí odejít se společně domácnosti, tak jim pomáháme sepisovat návrhy na úpravu poměrů k nezletilým dětem, což vlastně znamená svěřeni dětí do péče a otci stanovení výživného. Pokud se žena rozhodne, že nehodlá přetrvávat ve

společné domácnosti s agresorem, jsou zde následující možnosti, v nichž můžeme intervenovat. Spolupracujeme s Intervenčním centrem, které vlastně poskytuje stěžejní základ služeb pro oběti domácího násilí nebo má možnost další potřebné služby zprostředkovat. Dalšími institucemi mohou být např. poradna pro mezilidské vztahy nebo azylový dům pro matky s dětmi. Poté matku s dětmi doprovázíme v průběhu celého soudního řízení, kdy je naším cílem sledovat především zájmy dítěte/děti.“

Spolupracujete při své práci s nějakými jinými institucemi nebo organizacemi? Můžete specifikovat s jakými?

„Často žena potřebuje zajistit krátkodobou pomoc formou bezpečného bydlení, tudíž spolupracujeme s Charitním domem pro matky s dětmi nebo azylovými domy pro matky s dětmi v blízkém okolí. Dále spolupracujeme s lékaři, psychology, psychiatry apod. Jak jsem uváděla výše, nejstěžejnější je spolupráce s Intervenčním centrem a policií, protože se naše služby doplňují. Spolupracujeme také i s dětským psychologem a střediskem výchovné péče.“

V čem vidíte přínos této spolupráce pro sebe a pro oběti domácího násilí?

Existují i nějaké nevýhody?

„Nevýhody z toho nevyplývají, žádné jsem zatím nezjistila, to možná časem vyplyne, co by bylo třeba zlepšit. Momentálně těch obětí domácího násilí spíše přibývá, možná bude problém pro ty matky zajistit ubytování. Dříve to nebyl takový problém, teď je pravda, že v okolí jsou azylové domy často obsazené, tak je někdy problém tyto oběti někde umístit. Ale zatím se to vždy podařilo. Přínosem je, že vzájemně intenzivně spolupracujeme, že si navzájem poskytujeme informace a konzultujeme postup pomoci. Není to tedy věc jednoho člověka, který by v tom rozhodoval a řešil to, ale vzájemné spolupráce. Tím, že jsou tyto instituce tak propojené, víme o sobě a známe se, si navzájem můžeme poradit a konzultovat jednotlivé případy.“

Máte dostatek informací, pokud začnete spolupracovat s klientem, kterého vám zprostředkuje jiná organizace?

„Tak pokud nám zprostředkovává klienty jiná organizace, tak to dělají tak, že s tím zprostředkovávají i základní informace. My si toho klienta pak pozveme na takovou širší rodinnou anamnézu. Takže takové ty základní informace jako o koho se jedná, o co jde, o jaký konkrétní případ domácího násilí jde, tak to nám zprostředkuje ta organizace, která se na nás obrací a my potom už uděláme intenzivnější pohovor a zjistíme další potřebné souvislosti.“

Chybí vám nějaká instituce, zařízení, služba či profese, která by mohla zkvalitnit práci s oběťmi domácího násilí?

„Já si myslím, že v tomto směru má náš obvod dostatečný počet institucí, které se touto problematikou zabývají a že opravdu není problém zajistit jakoukoliv pomoc ze všech směrů, jak po stránce lékařské, tak odborné pomoci, ubytování, tak i poradenství. Tudiž se domnívám, že náš region má dostatek služeb. Samozřejmě pokud bude počet obětí domácího násilí přibývat, tak se bude uvažovat o navýšení pracovníků v těchto institucích, ale institucí jako takových je dostatek a hlavně pracují kvalitně. Jsou dostupné, jak pro nás tak i pro klienty.“

Děkuji, vyčerpala jsem všechny otázky. Já Vám děkuji za rozhovor.

Příloha č. 5 - Rozhovor s komisařem Policie České republiky

Dobrý den, na základě telefonického rozhovoru jsem si s Vámi dohodla rozhovor, který bude součástí výzkumu pro mou bakalářskou práci na Cyrilometodějské teologické fakultě v Olomouci. Jedná se o problematiku pomoci obětem domácího násilí z pohledu odborných institucí, které se touto problematikou zabývají. Souhlasíte s tím, aby byl rozhovor nahrávaný na diktafon?

„Ano.“

Jakou instituci zastupujete, na jaké pozici pracujete a jak dlouho se problematikou domácího násilí zabýváte?

„Instituce zastupuji Policii ČR. Jmenuji se Michal Vlasatý a jsem komisař na Územním odboru Policie ČR v Kroměříži. Touto problematikou se zabývám asi 5 let aktivně, předtím jsem se zabýval z pozice policisty, který dokladoval a dokumentoval tady tu trestnou nebo přestupkovou činnost. Ale aktivně z pozice metodika se zabývám asi těch 5 let.“

Jak se k vám oběti domácího násilí dostávají, jak se o nich dozvídáte?

„Dozvídáme se o nich převážně z oznámení, kdy někdo oznámí tuto skutečnost na linku 158 a vyjede hlídka, která tyto oznámení prověří. Zjistí se, zda by mohlo docházet k domácímu násilí a začíná vlastně samotné šetření.“

Jakým způsobem vaše instituce pomáhá obětem domácího násilí? Můžete specifikovat, jaké služby nabízíte?

„Spolupracujeme samozřejmě i s jinými institucemi. My konkrétně pomáháme obětem domácího násilí v tom samotném prvotním zákroku, to znamená, když dochází k nějakému napadání, většinou je to v noci, málokdy se to odehrává přes den, kdy hlídka zakročí. Oddělí útočníka od ohrožených osob a vlastně začíná další šetření. Naší prvořadou snahou je, aby nedocházelo k závažnějším trestným činům. Máme také tým OBĚŤ, což je vlastně tým trestných činů, kam spadá také

domácí násilí. Poté spolupracujeme např. s Intervenčním centrem, sociálními pracovníci nebo lékaři apod.“

Spolupracujete při své práci s některými institucemi nebo organizacemi?

„Ano. Je to převážně intervenční centrum ve Zlíně, potažmo odkazujeme oběti na Bílý kruh bezpečí a jemu podobné instituce, které se zabývají problematikou domácího násilí. My máme i svoji psycholožku ve Zlíně, která je schopna intervenovat při pomoci obětem. Nicméně kdyby byla potřeba předepsat nějaké medikace, tak je pošle ke specialistům.“

V čem vidíte přínos této spolupráce pro sebe a pro oběti domácího násilí?

Existují i nějaké nevýhody?

„Spolupráce s těmito institucemi není špatná, ale já bych tu spolupráci rád viděl dál. Abych to vysvětlil. Samostatně většinou funguje Policie ČR, Intervenční centrum dělá samostatně také určité věci, a pak různé neziskové organizace. Není to stále nějak kompaktně zkoordinované, což já bych si v této problematice představoval. Přínos práce by byl daleko větší, ale nejen přínos spolupráce, ale hlavně pro oběti by to bylo přínosné a jednodušší.“

Máte dostatek informací, pokud začnete spolupracovat s klientem, kterého vám zprostředkuje jiná organizace?

„Většinou míváme dostatek informací a to často ze strany Intervenčního centra. I když se dozvídáme o domácím násilí převážně přímo z oznámení v noci, kdy k tomu aktivně dochází. Máme také oznámení, kdy nám zavolají např. z Intervenčního centra a pošlou nám paní přímo od nich. Jim už paní řekla, co se konkrétně děje, jak, jakým způsobem, jak dlouho a co je zapotřebí dokumentovat. Pak nám oni tyhle informace předávají a my již máme čeho se chytit, na co se zaměřit a spolupráce je daleko jednodušší. Naprosto zásadní je navodit atmosféru důvěry u oběti, aby byla ochotná spolupracovat. Dalšíh 50% již policisté vypořádají. I tak ale někdy musíme k případům jezdit opakovaně, protože např.“

policisté nepřesně odhadnou situaci nebo se oběť stydí mluvit a nechce spolupracovat.“

Chybí vám nějaká instituce, zařízení, služba či profese, která by mohla zkvalitnit práci s oběťmi domácího násilí?

„To je to co jsem říkal, jak jsem poukazoval, podle mě není teď momentálně žádná instituce, anebo nějaké sdružení institucí, které by v této problematice fungovalo, protože máme Policie ČR zvlášť, soudy zvlášť, státní zastupitelství zvlášť, Intervenční centrum zvlášť, Bílý kruh bezpečí zvlášť, neziskové organizace. Ale chybí provázanost těchto institucí. Protože se nám např. stává to, že my vykážeme osobu na 10 dní, mám na mysli násilnou osobu, dejme tomu nějakého muže a on je 10 dnů mimo, ale paní s tím nic nedělá, nespolupracuje s žádnou institucí, nepodá si návrh na předběžné opatření k soudu a nemáme dostatečnou ani zpětnou vazbu z Intervenčního centra, jestli s tou paní pracovali, proč si nepodala to předběžné opatření. Jestli např. nechce, nemůže, nemá dostatek prostředků, jestli není finančně závislá na té násilné osobě a tak dále. Takže tohle by bylo určitě ku prospěchu věci, kdyby se tyhle instituce spolu provázaly a byla by intenzivnější vzájemná spolupráce.“

Já Vám děkuji za poskytnutý rozhovor.